

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2023. gada 13. septembrī

Turpinājums

2023. gada 11. oktobrī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi.

Tiesnešiem jautājumu lietas dalībniekiem vairs nav, tāpēc vaicāšu lietas dalībniekiem: vai, jūsuprāt, ir iespējams pabeigt lietas izskatīšanu un pāriet pie tiesu debatēm.

Nikuļcevas kundze?

I. Nikuļceva.

Jā. Manuprāt, ir iespējams pabeigt lietas izskatīšanu un pāriet pie debatēm.

A. Laviņš.

Labi. Ventspils valstspilsētas pašvaldības pārstāvjiem šāds pats jautājums?

A. Stucka.

Jā, godātā tiesa, var pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības un pāriet pie lietas debatēm. Paldies.

A. Laviņš.

Saeimas pārstāvja viedoklis?

R. Neilands.

Uzskatu, ka varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības un pāriet pie debatēm.

A. Laviņš.

Paldies. Tātad, lietas izskatīšana pēc būtības tiek pabeigta un pārejam pie tiesu debatēm.

Tiesu debatēs vārds ir pieteikuma iesniedzēju pusei vispirms. Un sāksim, Nikuļcevas kundze, ar jums, kā Saeimas deputātu iesniegtā pieteikuma pārstāvei saistībā ar šo pieteikumu. Jā, kā Saeimas deputātu pārstāvei.

Un 30 minūtes būs pietiekams laiks debašu runai?

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

Es centīšos iekļauties 30 minūtēs.

A. Laviņš.

Jā. Tātad līdz ar to arī pārējiem lietas dalībniekiem katram būs 30 minūtes.

Jā, Stuckas kungs, lūdzu!

A. Stucka.

Godātā tiesa! Es gribētu lūgt 45 minūtes, jo mēs vēlamies runāt divatā un līdz ar to, ja tiesai nav iebildumu par tādu laiku...

A. Laviņš.

Tas, cik pārstāvji ir vienam pieteikuma iesniedzējam, tas jau neizmaina piešķiramo laiku. Ja jūs būtu trīs un tāpēc būtu katram iespēja runāt pa pusstundai, tas gluži vienkārši nebūtu loģiski to darīt. Pusstunda diviem vai trīs pārstāvjiem ir piešķirta. Kā jūs šo laiku izmantojat, tas ir jūsu ziņā. Es saprotu, ka jūs kopumā vēlaties 45 minūtes, tāpēc...

Labi, darīsim tā... 40 minūtēs ir jāiekļaujas un, atbilstoši procesuālās līdztiesības principam, šis laiks ir ikvienam no lietas dalībniekiem. Tāpēc, Nikuļcevas kundze, arī jums, neskatoties uz to, ka teicāt, ka 30 minūtēs iekļausieties... ja jūs iekļausieties, protams, jūs varat arī palikt pie 30 minūtēm, bet, lai būtu visiem vienādi noteikumi, tad 40 minūtes katram tiek piešķirtas.

A. Stucka.

Paldies, godātā tiesa.

A. Laviņš.

Paldies. Laika limits ir noteikts un vārds tiesu debatēs, Nikuļcevas kundze, jums, kā deputātu pārstāvei. Klausāmie.

I. Nikuļceva.

Paldies.

Godātā tiesa! Nu, vispirms, protams, es uzturu spēkā to, kas ir norādīts jau rakstveidā pieteikumā un to, ko norādīju tiesas sēdē, sniedzot mutvārdu paskaidrojumus un arī atbildot uz Satversmes tiesas tiesnešu jautājumiem un arī Saeimas pārstāvja jautājumiem.

Un arī, kā jau iepriekš norādīju, tad pieteikuma iesniedzējs, kas ir Saeimas deputāti, atbalsta arī Ventspils domes pieteikumu un kopumā es arī pievienojos un atbalstu tos paskaidrojumus, ko sniedza Ventspils domes pārstāvji tiesas sēdē.

Un debatēs pieskaršos ne visiem jautājumiem, bet tikai tiem, kas manā ieskatā ir vai nu būtiskākie vai nu arī diskutablākie.

Vispirms vēlos vērst tiesas uzmanību uz to, ka šajā lietā, manuprāt, ir apstrīdētas, nu, varētu teikt, divu dažādu grupu tiesību normas...tiesību normas, kas regulē patiesībā divas dažādas lietas, divus dažādus priekšmetus, kas ir būtībā atsevišķi regulējumi.

Tātad, pirmās normas ir par ostu pārvaldības reforma, un tas ir Ostu likuma 7. panta 1.¹ daļa un arī atbilstošie pārejas noteikumu 16. punkta apakšpunkti. Un otrs ir normas, kas ierobežo pašvaldības īpašumtiesības, un tas ir Ostu likuma 4. panta atbilstošās apstrīdētās daļas un punkti.

Un vēlos vērst Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka šie regulējumi no vienas puses ir atsevišķi un pat nesaistīti, no otras puses tie tiek piemēroti attiecībā uz abām lietā iesaistītajām pašvaldībām kopā. Līdz ar to ne tikai katrs no šiem regulējumiem rada negatīvas sekas attiecīgajām pašvaldībām, bet, varētu teikt, ka tās negatīvās sekas ir kumulatīvas, proti, viņas summējas un rada vēl lielāku negatīvo ietekmi. Un tāpēc es arī aicinu Satversmes tiesu gan vērtēt katru no šīm normām vai vismaz no šīm normu grupām atsevišķi, bet arī vērtēt to iespaidu, to efektu, tās negatīvās sekas, ko rada abu šo regulējumu piemērošana.

Nu, tālāk tad jau konkrēti es sāksu ar to, ka pieskaršos tām normām, kas ierobežo pašvaldības rīcību ar mantu un sāksu ar to, ka runāšu par pašvaldības mantas nošķirtību.

Nu, droši vien, ka ir lieki atkārtot... Tas ir skaidrs, ka pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka no Satversmes 1. un 101. panta ietvertā pašvaldības principa, interpretējot to kopsakarā ar Eiropas vietējo pašvaldību hartas 9. panta pirmo un otro daļu, izriet pašvaldības finansiālā un ekonomiskā autonomija. Un jautājums ir par to, vai no šīs finansiālās un ekonomiskās autonomijas izriet arī pašvaldības mantas nošķirtība kā konstitucionāls princips un līdz ar to arī pašvaldības mantas aizsardzība konstitucionālā līmenī. Nu, manuprāt, tas ir ārkārtīgi būtisks jautājums, par kuru Satversmes tiesas judikatūra iepriekš nav bijusi un uz ko Satversmes tiesai ir jāatbild, proti, vai pašvaldībai... no pašvaldības principa izriet sava nodalīta manta, vai tiek aizsargātas konstitucionālā līmenī pašvaldības tiesības lemt par šo mantu iedzīvotāju vajadzību apmierināšanai.

Nu un šeit es vispirms vēlos vērst Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka pilnīgi visas pieaicinātās personas un arī Saeimas pārstāvis atzina, ka pašvaldībai ir sava nodalīta manta un atšķiras tikai viedoklis par to, vai tas ir konstitucionāls princips vai likuma līmeņa regulējums. Proti, Saeima uzskata un arī pieaicinātā persona Edvīns

Danovskis uzskata, ka tas nav konstitucionāls princips. Un pārējās pieaicinātās personas būtībā atzīst, ka tas ir no Satversmes izrietošs princips. Pieaicinātā persona Anita Kovaļevska gan saistīja šīs tiesības uz īpašumu tieši ar pašvaldības finansiālo autonomiju, kā tās daļu, bet nevis kā atsevišķas konstitucionālas tiesības.

Manā ieskatā pašvaldības principam ir jāietver pilnīgi visi aspekti, kas saistīti ar vietējās varas spēju lemt patstāvīgi savā teritorijā. Un šī spēja patstāvīgi lemt savā teritorijā bez finansiālās un ekonomiskās autonomijas nevar pastāvēt.

Un savukārt tad nākamais jautājums... vai finansiālā un ekonomiskā autonomija var pastāvēt bez pašvaldības mantas nodalītības un aizsardzības. Manā ieskatā arī atbilde ir negatīva, proti, tas nav iespējams. Un tāpēc es arī uzskatu, ka no pašvaldības principa kā tā neatņemama sastāvdaļa izriet pašvaldības mantas nodalītība. Proti, tas nav tikai likuma līmeņa regulējums, tas ir konstitucionāls princips.

Es vēlos arī vērst uzmanību uz to, ka, lai gan likuma līmenī tomēr faktiski pašvaldības mantas nodalītība Latvijā pastāv un ir garantēta visā laika periodā kopš neatkarības atjaunošanas. Citāds regulējums nekad nav pastāvējis, kas būtībā arī liecina, ka tā jau ir konstitucionāla tradīcija.

Arī hartas 9. pants par finanšu autonomiju garantē to, ka pašvaldībai ir jābūt savai nodalītai mantai, interpretējot šo pantu kopsakarā ar hartas skaidrojošajiem dokumentiem, ziņojumiem, kas ir minēti arī pieteikumā, un tāpēc vēlreiz tos neatreferēšu.

Vēlos arī norādīt, ka faktiski Latvijā nav pašvaldības, kurām nebūtu mantas. Tad dažu pieaicināto personu minētais par šādu teorētisku iespēju ir tikai teorētiski apsvērumi un uzskatu, ka vismaz Latvijā pašvaldības bez savas nodalītās mantas nevarētu pastāvēt un pilnvērtīgi darboties.

Protams, es neapstrīdu to, ka valsts var iejaukties vai regulēt šīs pašvaldības tiesības lemt par pašvaldības mantu. Bet manā ieskatā šai iejaukšanās ir jāatbilst samērīguma principam. Protams, tas ir arī jautājums, kas ir jāizlemj Satversmes tiesai, tad kā vērtēt šo valsts iejaukšanos pašvaldības īpašumtiesībās, ja tiek atzīts, ka tas ir konstitucionāls princips.

Un būtībā šeit es varu piekrist pieaicinātajai personai Edvīnam Danovskim, kurš atsaucās uz patvaļas aizlieguma principu, ka valsts rīcībai ir jābūt saprātīgam attaisnojumam un arī pieaicinātajai personai Anitai Kovaļevskai, kura norādīja, ka samērīguma princips publiskās attiecībās nav tik stingrs, kā tas ir tad, ja tiek ierobežotas pamattiesības. Nu, tam var piekrist. Patiešām, publiskajās attiecībās, nu, nebūs tik strikts samērīguma princips, kā tad, ja mēs runājam par pamattiesību ierobežošanu.

Bet manā ieskatā šajā lietā apstrīdētās normas, un šeit es runāju tieši par tām, kas regulē pašvaldības rīcību ar mantu, proti, Ostu likuma 4. panta normas, viņas neatbilst arī šim patvaļas aizlieguma principam jeb samērīguma principam, kāds tas ir publiskajās tiesībās. Vispirms nevar saskatīt objektīvu un racionālu attaisnojumu šim

normām, kas ir tieši par ierobežojumiem attiecībā uz īpašumtiesībām. Atbildot uz jautājumu, Saeimas pārstāvis tiesas sēdē nevarēja nosaukt šo normu leģitīmo mērķi, citējot vienīgi likumprojekta anotāciju, kurā ir atstāstīts šo normu saturs. Bet tas mērķis, kālab šīs normas ir nepieciešamas, vispār nav norādīts.

Šīs normas ir arī pārmērīgas. Kā norādīja Anita Kovaļevska, tad publiskajās tiesībās samērīguma princips ir drīzāk pārmērīguma aizliegums.

Es vēlos atsaukties arī uz Latvijas tiesību doktrīnu, piemēram, uz Vasiliju Sinaiski, kas ir norādījis, ka īpašumtiesību jēdzienam ir divi aspekti. Tas ir, formālais un materiālais aspekts. Proti, formālais aspekts ir īpašnieka tituls, kas ir saistīts ar reģistrāciju zemesgrāmatā, un materiālais aspekts ir tās lietas īpašnieka tiesības, kas ir garantētas Civillikumā, tā ir pilnīga varas tiesība pār lietu un, atbilstoši Civillikuma 927. pantam, tiesība valdīt, lietot, iegūt labumus un rīkoties.

Un vēlos vērst tiesas uzmanību uz to, ka ar apstrīdētajām normām tiek saglabātas pašvaldībai tikai šīs īpašnieka formālās tiesības, proti, tas tituls, kas ir ierakstīts zemesgrāmatā... īpašnieka tituls. Bet savukārt visa īpašumtiesību jēga, to saturs, īpašumtiesības materiālā nozīmē tiek atņemtas, jo pašvaldībai vairs nav valdījuma tiesības uz tās zemi ostas teritorijā un pašvaldībai arī nav tiesības rīkoties, tas ir, atsavināt šos nekustamos īpašumus pēc saviem ieskatiem. Līdz ar to būtībā pašvaldība pilnībā zaudē kontroli par īpašumtiesībām un materiālā nozīmē tās tiek atņemtas.

Nu un, protams, ka tāds ierobežojums, tāda iejaukšanās pašvaldības īpašumtiesībās, kas atņem īpašumtiesību saturu, nu nekādā gadījumā nevar tikt atzīta par samērīgu vai atbilstīgu patvaļas aizlieguma principam.

Arī pavisam īsi pieminēšu Ostas likuma pārejas noteikumu 16. punktu, atbilstoši kuram būtībā pašvaldībām tiek... abām šīm pašvaldībām tiek atņemts jau veiktais mantiskais ieguldījums brīvostas pārvaldē, paredzot, ka tā manta, kas pieder Rīgas brīvostas pārvaldei un Ventspils brīvostas pārvaldei, tiek ieguldīta kapitālsabiedrībās kā valsts ieguldījums un savukārt pašvaldībām ir jāiegulda cita tai piederoša manta vai aktīvi.

Es nepiekrītu tam, kas izskanēja tiesas sēdē, ka, runājot par samērīgumu saistībā ar iejaukšanos pašvaldības īpašumtiesībās, ir jāvērtē vienīgi tas, vai pašvaldības manta vēl aizvien ir pietiekama pret pašvaldības spēju efektīvi veikt autonomās funkcijas. Manā ieskatā samērīgums būtu jāvērtē arī tad, ja pašvaldība vēl aizvien spētu pilnvērtīgi vērtēt savas autonomās funkcijas, tas izriet no šī konstitucionāli aizsargātā pašvaldības mantas nodalītības principa.

Bet, pat ja tā būtu, tad es vēlos vērst uzmanību uz to, ka likumdevējs pirms šo apstrīdēto normu pieņemšanas nav veicis nekādu izvērtējumu par to, vai apstrīdēto normu ietekmes rezultātā pašvaldības autonomās funkcijas vēl aizvien saglabājas

pietiekamā līmenī, vai abas pašvaldības spēj pilnvērtīgi veikt šīs autonomās funkcijas un, protams, šeit varbūt vairāk ir runa par Ventspils pašvaldību nekā Rīgas pašvaldību.

Nu un nākamais jautājums, kam es pieskaršos, tad arī būs par pašvaldības autonomajām funkcijām un apstrīdēto normu ietekmi uz tām.

Es nepiekrītu pieaicinātajai personai Edvīnam Danovskim, kurš uzskata, ka iejaukšanās pašvaldības funkcijās, pašvaldības tiesību ierobežojums var nebūt pašvaldības principa aizskārums. Nu, ja mēs runājam par autonomajām funkcijām, tad tās ir pašvaldības jēga un būtībā arī mērķis. Bez autonomajām funkcijām un autonomās kompetences pašvaldības nav iedomājamas un tieši tāpēc viņas ir izveidotas. Un arī Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka iejaukšanās autonomajās funkcijās nozīmē arī pašvaldības principa aizskārums, kas ir norādīts, piemēram, 2017. gada 29. jūnija spriedumā lietā Nr. 2016-23-03.

Par to, ka konkrētajā gadījumā abu pašvaldību autonomās funkcijas tiek ļoti būtiski skartas, ir norādīts abos pieteikumos, manuprāt, ļoti detalizēti arī ar piemēriem. Faktisko situāciju arī raksturoja detalizēti tiesas sēdē Ventspils domes pārstāvji un arī atbildot uz jautājumu, Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvji sniedza ļoti detalizētu ieskatu ar konkrētiem piemēriem par ietekmi uz pašvaldības autonomajām funkcijām.

Un, jā, palieku pie viedokļa, ka tiek skartas tādas autonomās funkcijas, kā organizēt komunālos pakalpojumus, gādāt par teritorijas labiekārtošanu, par iedzīvotāju izglītību, par sociālo palīdzību, sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļu risināšanā un citas. Un jo īpaši būtiski tiek skarta pašvaldības autonomā funkcija sekmēt saimniecisko darbību attiecīgajā teritorijā, kam arī pieskaršos mazliet sīkāk.

Apstrīdētās normas, kas tieši attiecas uz ierobežojumiem rīcībai ar mantu, būtiski ierobežo pašvaldības iespējas piesaistīt jaunus investorus ostai. Tātad būtiski ierobežo to spēju sekmēt saimniecisko darbību gan tāpēc, ka pašvaldībai nav valdījuma tiesības, proti, viņa nevar piedāvāt savus īpašumus, piemēram, nomai vai apbūvei komersantiem, gan tāpēc, ka pašvaldībai nav iespējas vairs atsavināt savus nekustamos īpašumus, kas atrodas ostas teritorijā un kur, iespējams, tas ir gan lietderīgs, gan arī pat priekšnosacījums investoru ienākšanai un visi no tā iegūtu, ja pašvaldība atsavinātu savu nekustamo īpašumu, arī iegūstot par to atbilstošus finanšu līdzekļus. Gan arī šī ietekme ir tāpēc, ka pašvaldībai vairs nav ietekmes uz lēmumu pieņemšanu ostas pārvaldībā, proti, šeit ir arī runa par tām normām, kas ir Ostu likuma 7. panta 1. ¹ daļā un pārejas noteikumos. Un arī tiek ietekmēta pašvaldības spēja plānot teritorijas attīstību un tamlīdzīgi.

Un šeit es arī vēlos atsaukties uz to, ko norādīja tiesas sēdē Lielo pilsētu asociācijas pārstāvis, atbildot uz jautājumu, proti, ka citās valstīs, vismaz cik ir zināms Lielo pilsētu asociācijai, šādi ierobežojumi rīcībai ar mantu ostas teritorijā netiek noteikti, proti, ostās var piederēt nekustamie īpašumi gan valstij, gan pašvaldībai, gan

privātpersonai. Nekādi ierobežojumi pašvaldībām vai citām personām attiecībā uz valdījumu nav noteikti un nav arī nekādu ierobežojumu attiecībā uz atsavināšanu.

Protams, kā ir citās valstīs, tas varbūt ir tikai mums piemērs, bet vēlos vērst arī tiesas uzmanību uz to, ka ostas jau savā starpā konkurē un Latvijas ostas konkurē arī ar citām ostām Eiropas Savienībā un jo īpaši šajā reģionā. Un šādi nelabvēlīgi nosacījumi arī būtiski ietekmē konkurenci. Nu, negatīvā veidā, protams...

Ja mēs piekrītam tam, ka notiek iejaukšanās pašvaldības autonomajās funkcijās, tad, manuprāt, nākamais uzdevums ir Satversmes tiesai noteikt, pēc kādiem kritērijiem tad būtu vērtējama šīs iejaukšanās autonomajās funkcijās attaisnojamība. Jo es, protams, neapgalvoju to, ka valsts vispār nevarētu iejaukties pašvaldības autonomajās funkcijās.

Arī līdzīgi kā attiecībā uz ierobežojumiem par īpašumu, uzskatu, ka šajā gadījumā būtu jāvadās pēc samērīguma principa, kas, lai arī nav tik stingrs kā pamattiesību ierobežojumu gadījumā, tomēr arī tas šajā gadījumā nav ievērots.

Kā jau norādīju, tad pašvaldības zemes valdījuma nodošanas ostas kapitālsabiedrībai, kā arī aizlieguma pašvaldībai atsavināt savu nekustamo īpašumu ostas teritorijā leģitīmais mērķis nav zināms, tas nav norādīts likumprojekta sagatavošanas materiālos, nav norādīts Saeimas atbildes rakstā un netika minēts tiesas sēdē.

Savukārt, ciktāl tiek vērtēta pašvaldības dalība ostas pārvaldē, kas ir tās Ostu likuma normas par ostu reformu, tad es vēlos norādīt, ka, protams, mērķis šeit ir minēts, tas ir, nodrošināt politisko neitralitāti ostu pārvaldībā, bet šis mērķis, manuprāt, nevar attaisnot apstrīdētās normas, ciktāl tās izsauc iejaukšanos pašvaldības autonomajās funkcijās, jo saikne ir pārāk netieša. Proti, nevar ar mērķi - nodrošināt politisko neitralitāti - attaisnot tik tālejošu iejaukšanos pašvaldības autonomajās funkcijās. Un, manuprāt, tas arī vispār nav bijis likumdevēja mērķis, bet drīzāk tā ir tāda likumdevēja nolaidība šo visu iespējamo seku neizvērtēšana.

Nu un tad tālāk es pieskaršos jau tām normām, kas ir tieši par ostu pārvaldības reformu.

Un tad vispirms es arī runāšu par pašvaldības principa saturu šajā aspektā.

Manā ieskatā, no Satversmes 1. un 101. pantā garantētā pašvaldības principa kopsakarā ar Eiropas vietējo pašvaldību hartas 3. panta pirmo daļu, izriet pašvaldības tiesības piedalīties visu būtiskāko lēmumu pieņemšanā, kas skar vietējos iedzīvotājus un kas skar attiecīgās pašvaldības teritoriju. Un abas ostas, gan Ventspilī, gan Rīgā, neapšaubāmi, ir ārkārtīgi būtisks abām pašvaldībām jautājums.

Es piekrītu pieaicinātās personas, Latvijas Pašvaldību savienības, viedoklim, ka pašvaldībai ir līdzdalības tiesības kā konstitucionāls princips, kas ir pašvaldības principa sastāvdaļa, lemjot par ostu pārvaldību. Es arī vēlos vērst Satversmes tiesas uzmanību, ka Rīgas domes pārstāves, sniedzot viedokli Satversmes tiesai, uzsvēra, ka

Rīgas pašvaldībai ir būtiska tieša līdzdalība lemtā par ostu un nevis tie īpašumtiesību ierobežojumi, bet ir tieši būtiski piedalīties šajā lemtā, kam es vēl pieskaršos mazliet vēlāk.

Es vēlos vērst uzmanību uz to, ka abas ostas, gan Rīgā, gan Ventspilī, ir cieši saistītas ar pilsētas teritoriju. Tās nav kaut kādā veidā atdalītas, bet ir integrētas pilsētas teritorijā, aizņem ļoti lielu teritorijas daļu arī Rīgā, bet Ventspilī jo īpaši un tās nevar salīdzināt, piemēram, ar slēgtu teritoriju – Ādažu militāro bāzi, kā to norādīja Satiksmes ministrija.

Diemžēl es nevaru piekrist Saeimas pārstāvim un vispār Saeimas paustajam viedoklim šajā lietā, un arī pieaicinātajai personai Edvīnam Danovskim, ka no pašvaldības principa nevar atvasināt pašvaldības tiesības līdzdarboties ostu pārvaldībā.

Protams, no pašvaldības principa neizriet un nevar izrietēt konkrēts ostu pārvaldības modelis, bet tiesības piedalīties lemtā par ostām, manuprāt, tieši no pašvaldības principa izriet un tām ir arī jāizriet. Un tas ir tāpēc, ka tikai šādā veidā pašvaldība var nodrošināt savu spēju, vietējās varas spēju, lemt savā teritorijā un savu iedzīvotāju interesēs. Ja šīs lemtāšanas tiesības, līdzdarbošanās tiesības nav, tad pašvaldība vairs nevar šo savu spēju īstenot.

Es arī vēlos vērst uzmanību uz to, ka nav nekādas nozīmes, juridiskas nozīmes tam, vai iepriekšējais regulējums bija labvēlīgāks vai mazāk labvēlīgs, uz ko norādīja dažas personas Satversmes tiesas sēdē. Gan Saeimas deputāti kā pieteikuma iesniedzējs, gan pašvaldības dome var vērsties Satversmes tiesā jebkurā laikā, neatkarīgi no tā, cik ilgs laiks ir pagājis kopš negatīvajām sekām, tiesību aizskārums šajā gadījumā pašvaldībai. Tās likuma normas, kas bija spēkā pirms šajā lietā apstrīdēto normu pieņemšanas, ir zaudējušas spēku un nav nozīmes tam, kāds bija to saturs. Satversmes tiesai ir jāvērtē nevis šajā lietā apstrīdētās normas pret iepriekšējām normām, kas bija spēkā, bet ir jāvērtē tas, vai šīs normas atbilst Satversmei un nav nozīmes, vai iepriekš, piemēram, Rīgas un Ventspils pašvaldībai bija tiesības piedalīties ostu pārvaldē vai nē.

Uzskatu, ka apstrīdētās normas... tāpat, tās, kas attiecas uz ostu pārvaldi, Ostu likuma 7. panta 1.¹ daļa un pārejas noteikumi, tās ir nesamērīgas, jo pašvaldība kā mazākuma akcionārs vairs nevar ietekmēt lēmumus par ostas pārvaldi, pat ja kapitālsabiedrība nolemj piedalīties šajā ostas kapitālsabiedrībā ar savu mantisko ieguldījumu.

Un vēlos vērst uzmanību arī uz to, ka tā ir kapitālsabiedrība un kapitālsabiedrībā akcionāri nelemj par ikdienas funkcionēšanu. Šādi lēmumi ir kapitālsabiedrības valdes kompetencē. Un tad pašvaldība kā akcionārs jebkurā gadījumā lemtu tikai par gada pārskata apstiprināšanu, par peļņas sadali un par padomes ievēlēšanu, bet nevis par ikdienas jautājumiem, par dalību ostas pārvaldē ikdienā.

Apstrīdētās normas nemaz neparedz, ka pašvaldības, konkrētajā gadījumā Rīgas un Ventspils pašvaldība, piedalās ostas pārvaldes kapitālsabiedrībā. Apstrīdētās normas paredz tikai iespēju pašvaldībai piedalīties, veicot mantisku ieguldījumu.

Un šeit es vēlētos skaidrot Ostu likuma pārejas noteikumu 6.1. un 6.2. apakšpunktu piemērošanu. Atbilstoši šīm normām, Rīgas brīvostas pārvaldei un attiecīgi arī Ventspils brīvostas pārvaldei piederošā manta tiek ieguldīta kā valsts ieguldījums kapitālsabiedrībā un veido 60 procentus no pamatkapitāla vai vairāk... vismaz 60 procentus. Tas nozīmē, ka, ja Rīgas un Ventspils pašvaldība vēlas piedalīties, tad ieguldāmā manta ir proporcionāla šai jau valsts ieguldītajai brīvostas mantai. Un tai proporcijai ir jābūt ne vairāk kā 40, pret ne mazāk kā 60. Nav nozīmes tam, ka, piemēram, akciju sabiedrības „Ventas osta” pamatkapitāls ir pašlaik 35 tūkstoši. Pašvaldībai ir jāiegulda nevis līdz 40 procentiem no šīs summas, bet līdz 40 procentiem vērtējot pret to pamatkapitālu, kāds būs pēc tam, kad tiks ieguldīta brīvostu pārvalžu manta kapitālsabiedrības pamatkapitālā. Pieteikumā es esmu norādījusi datus un man nav arī citas informācijas, ka šis brīvostas mantas ieguldījums kā valsts ieguldījums kapitālsabiedrībā būs lielāks un Ventspilī tas būs aptuveni 300 miljoni eiro un Rīgā vairāk kā 700 miljoni eiro. Tas nozīmē, ka abām pašvaldībām ir jāveic ļoti būtiski ieguldījumi. Un tas ir arī tas iemesls, kāpēc, piemēram, Rīgas domes pārstāves tiesas sēdē norādīja, ka, iespējams, Rīgas dome iegūs tikai 5 procentus akciju šajā ostas pārvaldes kapitālsabiedrībā, kaut arī Rīgas dome uzsvēra, ka tieši tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanā par ostas pārvaldi tai ir ārkārtīgi būtiskas. Un tad ieguldot, piemēram, šos 5 procentus tikai kapitālsabiedrības pamatkapitālā, arī balsu skaits pašvaldībai ir tikai 5 procenti, ko gan var mainīt ar akcionāru līgumu un pašvaldībai ir arī tikai tiesības uz 5 procentiem no dividendēm, ko, manuprāt, ar akcionāru līgumu mainīt nevar.

Nu un tad kopumā es uzskatu, ka Ostu likuma 7. panta 1.¹ daļa un arī pārejas noteikumu 16. punkts padara to iespēju abām pašvaldībām piedalīties brīvostas pārvaldē par tik apgrūtinošu, ka tā nav atzīstama par reālu un efektīvu iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanā savā teritorijā attiecībā uz saviem iedzīvotājiem un tas arī neatbilst pašvaldības principam.

Nu un pēdējais, kam pieskaršos pavisam īsi, tiešām tikai pieskaroties... Apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā nav notikušas savlaicīgas, godīgas un īstas konsultācijas ar Rīgas un Ventspils pašvaldībām. Un vēlos vērst uzmanību, ka uz to norādīja ne tikai deputāti un Ventspils domes pārstāvji, bet ļoti daudzas pieaicinātās personas arī to izvirzīja sava viedokļa centrā. Piemēram, Latvijas Pašvaldību savienība gan rakstveidā, gan tiesas sēdē to norādīja, arī Lielo pilsētu asociācija uz to norādīja un uzturu, protams, to spēkā un es to vēlreiz neatkārtosu.

Vēlos tikai saistībā ar labas likumdošanas principu minēt vēl vienu argumentu, proti, to, ka labas likumdošanas princips nav ievērots arī tādējādi, ka likumdevējs nav

izvērtējis apstrīdēto normu faktisko ietekmi, faktiskās iespējamās negatīvās sekas. Kādā aspektā es to domāju? Vairākas pieaicinātās personas, piemēram, Anita Kovaļevska, arī Latvijas Pašvaldību savienība, atbildot uz jautājumiem norādīja, ka nevar izvērtēt apstrīdēto normu samērīgumu abstrakti. Tas ir, vērtējot iejaukšanos pašvaldības īpašumtiesībās, ka ir jāvērtē tās sekas, ko faktiski rada apstrīdēto normu piemērošana, kāda apmēra ienākumus pašvaldības guva pirms apstrīdēto normu pieņemšanas, kādus ienākumus tās varētu tagad zaudēt un cik liela daļa no pašvaldības kopējiem resursiem tā varētu būt. Un, protams, atbilde ir tāda, ka mēs nezinām atbildes uz šiem jautājumiem. Bet tas jau bija jāvērtē likumdevējam un jāaprēķina, pirms pieņemt apstrīdētās normas.

Ņemot vērā visu minēto, tad es arī lūdzu Satversmes tiesu atzīt šajā lietā apstrīdētās normas un, kā es jau norādīju arī sniedzot paskaidrojumus, es lūdzu arī atzīt Ostu likuma pārejas noteikumu 16.1. un 16.2. apakšpunktu tajā redakcijā, kas ir pieņemti ar 2023. gada 2. februāra likumu... tātad, lūdzu atzīt par neatbilstošām Satversmes 1. un 101. pantam un par spēkā neesošām no šo normu izdošanas dienas.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies jums.

Vārds debatēs Ventspils valstspilsētas pašvaldības pārstāvjiem. Lūdzu, arī jums ir 40 minūtes un tas ir jūsu ziņā, kā šis laiks tiks izmantots... abu pārstāvju ziņā.

Lūdzu, klausāmieš jūs!

J. Vītolis.

Paldies.

Godātā tiesa! Sākumā es vēlos vēlreiz uzsvērt, ka Ventspils valstspilsētas pašvaldības dome neapšaubā Saeimas tiesības izlemt visiem Latvijas valsts iedzīvotājiem svarīgus jautājumus. Tostarp, sistemātiski, vienveidīgi, konsekventi, izvairoties no jebkādas patvaļas, kā arī striktā saskaņā ar izvirzīto mērķi izlemt par Latvijas lielo ostu, ieskaitot arī Ventspils ostu, pārvaldības modeļa izmaiņām.

Tāpat Ventspils pašvaldības dome respektē Saeimas ostu reformas īstenošanai iezīmēto ceļu karti, kas izrietēja no Ostu likuma pārejas noteikumu 14. punkta, paredzot uzdevumu Ministru kabinetam sākotnēji izvērtēt Latvijas ostu pārvaldības modeļa atbilstību starptautiskajiem labas pārvaldības principiem un līdz 2020. gada 1. jūlijam iesniegt Saeimai likumprojektu „Par Latvijas ostu pārvaldības modeļu maiņu”.

Vienlaikus es gribētu piebilst, ka mēs redzam, ka ostu reforma būtu jāpiemin saistībā ar Satversmes tiesas spriedumu administratīvi teritoriālās reformas lietā, kur 27. punktā ir pausta atziņa, ka reformas mērķis ir rīkoties sistemātiski, vienveidīgi un

konsekventi, lai izvairītos no patvaļas, reformas pamatā liekamas noteiktas vadlīnijas jeb kritēriji.

Mēs gribētu uzsvērt, ka ostu reformas gadījumā arī bija jānoformulē konkrētas vadlīnijas, kritēriji un šobrīd jāvērtē, kā tas ir realizēts un vai izvirzītie mērķi ir sasniegti. Ja man būtu jāsaka viedoklis par to, par līdzšinējo ostas reformas norisi un rezultātiem, tad jāsaka, ka reforma līdz šim nav bijusi nedz sistemātiska, nedz vienveidīga, nedz konsekventa, tajā skaitā Saeimai, mūsaprāt, pieļaujot arī prettiesisku patvaļu.

Tiesas procesā varējām secināt, ka ostu reformas mērķis ir sasniegts tikai daļēji, Saeimai reformējot vien Ventspils un Rīgas ostu pārvaldes. Savukārt Liepājas ostas pārvaldības modelis netika izmainīts.

Kā savos paskaidrojumos norādīja gan Latvijas Lielo pilsētu asociācija un Latvijas Pašvaldību savienība, nepamatoti šķirojot Liepājas un Ventspils, un Rīgas pašvaldības, ir ticis pieļauts pašvaldību vienvērtības un patvaļas aizlieguma principa pārkāpums. Atbildot uz tiesas uzdotajiem jautājumiem, Saeimas pārstāvis par to norādīja, ka Saeimā jau no Ministru kabineta tika iesniegts tāds likumprojekts, kas neparedzēja Liepājas ostas pārvaldības modeļa izmaiņas, aicinot jautājumus par šādas rīcības motīviem uzdot Satiksmes ministrijas pārstāvjiem. Savukārt Satiksmes ministrijas pārstāvji savās atbildēs nespēja paskaidrot šādas rīcības iemeslus un viņu atbilde bija, ka mēs esam ierēdņi, tas jāprasa ministrijas politiskajai vadībai. Tādēļ mūsu rīcībā joprojām nav objektīvu argumentu, kas pamatotu šādas rīcības tiesiskumu. Līdz ar to mēs nezinām, kādēļ nenotika Liepājas ostas pārvaldības modeļa izmaiņas, tai saglabājot vēl līdz šai dienai atvasinātas publiskas personas statusu un ievērojamas pašvaldības līdzdalības iespējas tās lēmēj institūcijā.

Iespējams, bet tas ir mans pieļāvums, ka atbildi uz šiem jautājumiem var izlasīt bijušā satiksmes ministra Tāļa Linkaita šī gada 21. aprīlī *Twitter* konta ierakstā, viņam komentējot Liepājas ostas pārvaldības procesus. „Ļoti simboliski, ka Nacionālā apvienība iebilda pret ostas reformas attiecināšanu uz Liepāju. Līdz ar to gan šobrīd, gan turpmāk partijām ir legāla iespēja savus sociālos mentorus iecelt labi apmaksātos Liepājas SEZ valdes amatos.” Citāta beigas.

No tā gribas secināt, ka Saeimas izvirzītais ostu reformas mērķis pilnībā nav sasniegts, daļēji paliks tikai uz papīra, vēl arī piebilstot, ka līdzīgi tas joprojām notiek arī saistībā ar Ventspils un Rīgas brīvostu pārvaldes valžu locekļu iecelšanu.

Atgriežoties pie reformas vadlīnijām un kritērijiem. Es gribētu teikt, ka tie ir minēti Satiksmes ministrijas izstrādātajā likumprojektā „Grozījumi Likumā par ostām” anotācijā. Tajā ir norādīta atsauce uz pētījumu „Atzinums par Latvijas lielo ostu pārvalžu iespējamo pārveidošanu par valsts kapitālsabiedrībām”. Tieši šis pētījums saturēja būtiskos reformas gaitā risināmos uzdevumus. No šī pētījuma 429. panta izrietēja, ka pastāv vairāki iespējamie rīcības scenāriji ar pašvaldības īpašumiem, pirms

tam būtu ieteicams veikt papildu izvērtējumu par ostu pārvalžu valdījumā esošajiem pašvaldību īpašumiem, lai noteiktu to nepieciešamību plānotajai valsts kapitālsabiedrību darbībai. Neskatoties uz vairākiem pašvaldības lūgumiem, šāds papildu izvērtējums netika veikts. Par to mēs vēlreiz pārliecinājāmies šajā tiesas procesā.

Šī minētā izvērtējuma 430. punktā bija aprakstīti četri iespējamie scenāriji korektai rīcībai ar ostas teritorijā esošajiem pašvaldības īpašumiem. Tie paredzēja vienošanos ar pašvaldības īpašumu nodošanu bezatlīdzības lietošanā, iznomāšanu par tirgus cenu vai arī iegāde no pašvaldībām par tirgus cenu. Jāuzsver, ka neviens no šiem minētajiem scenārijiem netika īstenots. Tā vietā ierobežojot ostas teritorijā pašvaldības īpašumu valdījuma tiesības tika īstenots tāds risinājums, kas ne tikai nebija pieminēts pētījumā, bet nav sastopams nevienā no mums zināmajiem ārvalstu ostu pārvaldības modeļiem.

Par šādas nekonsekvantas rīcības iemesliem tiesas procesā tika jautāts gan Saeimas pārstāvim, gan Satiksmes ministrijas pārstāvjiem, bet atbilde netika saņemta. Gan no Saeimas pārstāvja, gan no Satiksmes ministrijas pārstāvju ziņojumiem tiesas procesā varam objektīvi secināt, ka Ventspils ostas pārvaldības izmaiņas tika īstenotas uz Ventspils pašvaldības rēķina, būtiski ierobežojot pašvaldības tiesības rīkoties ar savu mantu, kā arī pašvaldībai nepiešķirot nekādu kompensāciju. Saeima nav vērtējusi šāda lēmuma kaitīgo ietekmi uz Ventspils pašvaldības kompetences izpildi, kas izriet no vairākiem šajā tiesas sēdē aplūkotajiem pašvaldības autonomo funkciju izpildes ierobežojumu piemēriem.

Akciju sabiedrības „Ventas osta” valdījumā ar apstrīdētajām normām tika nodots gan agrāk uz Ventspils pašvaldības domes lēmumu pamatiem nekustamais īpašums, gan arī viss cits pašvaldības īpašums, kas ģeogrāfiski atrodas ostas teritorijā. Šādas Saeimas patvaļīgas rīcības objektīvs pamatojums neizriet nedz no Satiksmes ministrijas sākotnēji izstrādātā likumprojekta pavadošajiem dokumentiem, nedz arī no Saeimas atbildīgās komisijas sēžu ierakstiem, nedz arī no Saeimas plenārsēžu materiāliem, nedz no Saeimas atbildes rakstiem šajā lietā, nedz arī no pieaicināto personu ziņojumiem.

Tiesas procesā tā arī neizdevās noskaidrot tos būtiskos iemeslus, kādēļ akciju sabiedrība „Ventas osta” valdījumā tika nodota pašvaldībai piederoša zeme, kas šai kapitālsabiedrībai nemaz nav nepieciešama saistībā ar tai uzdoto valsts pārvaldes funkciju izpildi. Šīs Saeimas pieļautās kļūdas nav iespējams izlabot ar Ministru kabineta noteikumiem „Par Ventspils ostas robežām”, piemēram, izslēdzot no ostas teritorijas dzīvojamās mājas, kapsētas, parkus un tā tālāk, un citas teritorijas. Atgādinu, ka lietā strīds nav par ostas robežām, bet gan pa pašvaldības īpašumtiesību ierobežojumu. Ostas robežas tādā veidā, kādas ir arī šobrīd, pastāvēja kopš 2010. gada. Nebija praksē nekādu problēmu ar to pielietošanu.

Turklāt arī šobrīd izstrādātais Ministru kabineta noteikumu projekts „Par Ventspils ostas robežām”, kas tika pieminēts šajā tiesas sēdē, nemaz neparedz vērtīgāko pašvaldības aktīvu, piemēram, mežu izslēgšanu no ostas teritorijas, kā arī to atgriešanu pašvaldības valdījumā.

Iespējams, ka ir vienkāršs izskaidrojums, kādēļ tik apjomīgi Ventspils pašvaldības īpašumi bez jebkāda izvērtējuma tika nodoti akciju sabiedrības „Ventspils osta” valdījumā. Un tas varētu būt šāds. Akciju sabiedrība „Ventspils osta” tika izveidota 2019. gadā. Par tās izveidi un darbību nav sagatavots Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantā noteiktais izvērtējums, kā arī joprojām nav izstrādāta kapitālsabiedrības vidēja termiņa darbības stratēģija. Ventspils pašvaldība, reflektējot uz šajā tiesas sēžu laikā izskanējušo Satiksmes ministrijas pārstāvja sacīto, ka šāds izvērtējums tomēr eksistē, to steidzami pieprasīja, bet tā arī līdz šim nav saņēmusi. Līdz ar to joprojām nav objektīvas informācijas par to, ka akciju sabiedrības „Ventspils osta” rīcībā būs pietiekami aktīvi, lai tā varētu izpildīt tai uzdotos uzdevumus, kā arī kvalitatīvi apsaimniekot tai valdījumā nodotos pašvaldības īpašumus.

Tāpat nav skaidrs, vai akciju sabiedrība „Ventspils osta” strādās ar peļņu, vai ar zaudējumiem, vēlreiz tikai atgādināt, ka šos jautājumus apstrīdēto normu pieņemšanas gaitā pamatoti uzdeva gan Saeimas deputāti, gan Ventspils pašvaldības pārstāvji.

Saeima pēc būtības izmantoja, mūsaprāt, primitīvu pieeju un pieņēma patvaļīgu lēmumu nodot akciju sabiedrības „Ventspils osta” rīcībā pēc iespējas vairāk pašvaldības aktīvus, iespējams, cerot, ka tā savā komercdarbībā pati tiks skaidrībā par vērtīgākajiem aktīviem, kurus tā noteikti vēlēsies izmantot pati, pašvaldībai atdodot tikai mazvērtīgākos aktīvus. Piedodiet, godātā tiesa, bet savā ziņā, ja tas tā ir, tad tas ir atkrituma groza princips, kas, protams, ir klajā pretrunā gan ar pašvaldības, gan ar samērīguma principu. Izmantot šādu absurdu pieeju, piemēram, ar Ostu likuma 4. panta trešās daļas 3. punktu, akciju sabiedrības „Ventspils osta” valdījumā bez atlīdzības tika nodotas arī Ventspils pašvaldības īpašumā esošās 32 piestātnes. Nav saprotami tie iemesli, kādēļ, piemēram, ostas teritorijā privātpersonas drīkst izmantot savās vajadzībās sev piederošās piestātnes, bet pašvaldība to nedrīkst darīt, tostarp, tā varētu tās iznomāt fiziskām vai juridiskām personām. Turklāt, pašvaldībai piederošo piestātņu izmantošana nekādā veidā nav saistīta ar Ostu likuma 7. panta otrajā daļā ostas pārvaldei noteikto valsts pārvaldes funkciju izpildi. Mūsaprāt, mērķis ir vienīgi akciju sabiedrības „Ventspils osta” komercintereses, lai uz pašvaldības īpašuma rēķina varētu vairāk nopelnīt.

No tiesas materiāliem izriet, ka Saeimas Juridiskā biroja pārstāve aicināja Saeimas Tautsaimniecības komisijas deputātus pašvaldību īpašuma vajadzību obligāti ņemt vērā, Ostu likumā nolemjot kapitālsabiedrības objektīvās vajadzības, vienlaikus novēršot nepamatotu pašvaldības īpašumu lietojuma ierobežojumu. Diemžēl šis racionālais aicinājums dzirdīgas ausis neatrada.

Lietā pieaicinātā persona Anita Kovaļevska tiesai gan savā rakstveida viedoklī, gan mutvārdu ziņojumā pamatoti norādīja, ka Satversmes tiesai saistībā ar pašvaldībai nodarīto kaitējumu un finanšu autonomijas ierobežojumu būtu noteikti jāvērtē šīs lietas faktiskie apstākļi. Ar apstrīdētajām normām pieļauto pašvaldību tiesību ierobežojumu un nodarīto kaitējumu, manuprāt, veiksmīgi ilustrē skaitļi, kas jau tika pieminēti šajā tiesas procesā, tomēr es atļaušos tos vēlreiz atgādināt.

2023. gada sākumā Ventspils pašvaldībai piederēja kopējie aktīvi 450 miljonu eiro vērtībā. Saskaņā ar pašvaldības aplēsēm Ventspils brīvostas pārvaldes lietošanā šobrīd ir pašvaldības īpašumi 160 miljonu vērtībā. Tas ir, šobrīd Ventspils brīvostas pārvalde pārvalda gandrīz 36 procentus, vairāk kā trešo daļu no visiem pašvaldības aktīviem, un no pašas brīvostas pārvaldes aktīvu summas tie ir 45 procenti. Tātad, gandrīz puse tie īpašumi, ar kuriem bez atlīdzības operē un gūst peļņu, gūst ienākumus brīvostas pārvalde, ir pašvaldības īpašums.

Ar nākošo gadu, kā mēs zinām, šos pašvaldības aktīvus jau pārvaldīs akciju sabiedrība „Ventspils osta”. Tie ir gan aktīvi, ko pašvaldība, iepriekš vienojoties ar brīvostas pārvaldi, nodeva pārvaldei valdījumā, gan arī visi citi aktīvi, kas faktiski atrodas ostas teritorijā, tostarp, zeme apmēram 230 hektāri, ko Saeima bez saskaņošanas ar pašvaldību, neesot nekādam vērtējumam par to vajadzību brīvostas pārvaldei un vēlāk akciju sabiedrībai „Ventspils osta”, vienkārši nodeva tās valdījumā.

Turklāt, mēs nevaram piekrist Satiksmes ministrijas pārstāvju tiesas procesā paustajam viedoklim, ka nekas taču nav mainījies. Nekas taču nav mainījies. Nē, ir mainījies. Pēc būtības ir ieviests civiltiesībām neraksturīgs piespiedu valdījums, pret ko iebilst tās īpašnieks – pašvaldība, kā arī akciju sabiedrības „Ventspils ostas” valdījumā ir nodots milzīgs pašvaldības īpašuma apjoms, par kuru nekad iepriekš nav lēmusi Ventspils pilsētas dome. Apbūvētā pašvaldības zeme, kas ar apstrīdētajām normām ir nodota valdījumā Ventspils brīvostas pārvaldei, ko pašvaldība šobrīd cenšas un ne vienmēr var atgūt savā valdījumā, kā es to minēju jau iepriekšējās tiesas sēdēs ar vairākiem piemēriem, šī vērtība ir 27 miljoni eiro. Reālā vērtība faktiski šobrīd pašvaldībai tā ir nulle. Mēs vienkārši nevaram ar šo īpašumu rīkoties.

Jāatgādina, ka pašvaldība gribēja atsevišķus savus īpašumus, tie ir zemes gabali zem komersantiem piederošām ēkām, kas atrodas ostas teritorijā, vēlējās atsavināt. Bet šādu rīcību ierobežo mūsu apstrīdētās normas. Tādējādi pašvaldībai izpalika ieņēmumi apmēram 2,7 miljoni eiro apmērā, kurus pašvaldība plānoja izmantot autonomo funkciju izpildē.

Saskaņā ar pašvaldības aplēsēm, brīvostas pārvaldes ieņēmumi no Ventspils pašvaldības nekustamā īpašuma ir apmēram 3,3 miljoni eiro. Tajā skaitā, 2,24 ieņēmumi no piestātnēm, 0,8 miljoni no zemes nomas un 0,26 no ēku nomas. Iespējamo kompensāciju par pašvaldībai šo nodarīto kaitējumu nedz Satiksmes ministrija, nedz Saeima nav vērtējusi.

Un vēl jo vairāk. „Grozījumi Likumā par ostām” anotācijā 3. nodaļa „Tiesību akta projekta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem” ir norādīts, ka tiesību akta projekta ietekme uz pašvaldības budžetu laikā no 2021. līdz 2024. gadam ir nulle. Tas īstenībā apliecina tikai to, ka nekādi aprēķini vispār netika veikti.

Pašvaldības dome pēc savas iniciatīvas ir nosūtījusi Saeimai vairākas vēstules, informējot to par būtiskiem apstrīdēto normu trūkumiem, skat. pieteikuma 31. punktu. Šajās vēstulēs bija informācija gan par potenciālajiem sarežģījumiem ar pašvaldības mantas lietošanu, gan par pašvaldībai nodarīto kaitējumu, kas vienkārši tika ignorēts, pašvaldībai apšaubot arī jēgpilnu konsultāciju norisi, kas neliecina arī par labu likumdošanu. Ne uz vienu vēstuli Ventspils pašvaldības dome nav saņēmusi rakstveida atbildi.

Jāpiebilst arī, ka Latvijas Lielo pilsētu asociācija savā ziņojumā Satversmes tiesai norādīja, ka arī tā nav saņēmusi atbildes uz Satiksmes ministrijai un Saeimai rakstītajām vēstulēm.

Šobrīd Ventspils pašvaldībā ir noteikts ierobežojums apsaimniekot lielu daļu no saviem īpašumiem. Un brīvostas pārvalde, kā jau es to minēju arī pirmajā tiesas sēdē, nevēlas savus šos valdījumā saņemtus Saeimas likuma īpašumus apsaimniekot bez maskas... bet praksē ir izveidojušās situācijas, ka pašvaldības iestāžu un kapitālsabiedrību funkcionālās teritorijas tiek iznomātas Ventspils pašvaldības iestādēm, manā piemērā, Izglītības pārvaldei, un, lai pašvaldība ir šīs teritorijas īpašnieks, kā mēs zinām, pārvaldei par to pieprasot samaksu. Un turklāt pārvalde atsakās par tai valdījumā nodoto pašvaldības zemi saskaņā ar likumu par nekustamā īpašuma nodokļa 2. pantu, piekto un sesto daļu, maksāt nekustamā īpašuma nodokli, izdomājot dažādas prettiesiskas nodokļu nemaksāšanas shēmas.

Tiesas procesā Latvijas Pašvaldību savienības eksperti un arī Rīgas pašvaldības kolēģi pievērta pamatotu uzmanību faktam, ka Ventspils un Rīga ir ostas pilsētas. Godātā tiesa, šie divi vārdi „ostas pilsēta” ir atslēgas vārdi, runājot par šo te praktisko situāciju. Osta mūsu gadījumā ir izveidojusies pirms pilsētas, arī vēsturiskajos rakstos vispirms bija minēta osta un tikai tad Ventspils pilsēta. Un tas liecina, ka praksē pilsēta un osta ir saaugusi kopā. Nekur nav tā, ka Vecpilsēta robežojas ar ostas terminālu. Un tieši tāpēc arī vēsturiski bija izveidojušās šādas ostas robežas, bet tas ir jāņem vērā un tika ņemts vērā līdz 2020. gadam praksē un mums praksē nebija nekādu apgrūtinājumu. Un ar apstrīdētajām normām tiek ierobežota pašvaldības autonomā kompetence tieši plānošanas ziņā.

Pildot autonomo funkciju par saimnieciskās darbības sekmēšanu, Ventspils ir kļuvusi par trešo lielāko apstrādes rūpniecības centru valstī aiz Rīgas un aiz Liepājas. Tāpēc no Ventspils pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam, par ko tiesas procesā runāja Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvji, izriet Ventspils pašvaldības stratēģiskais mērķis, kas paredz, ka pašvaldībai ir jāturpina veicināt

uzņēmējdarbības veikšanas un attīstības iespēju nodrošināšana, izmantojot gan pašvaldības rīcībā esošos instrumentus, gan rosinot sadarbību starp uzņēmējiem un izglītības un pētniecības iestādēm, starp uzņēmējiem un valsts pārvaldes institūcijām. Līdz ar to nav saprotams, kā Ventspils pašvaldība varēs virzīties uz šo mērķi, ja tā ir ierobežota pārvaldīt 42 procentus, tuvu pusei no visas pilsētas administratīvās teritorijas, kur pamatā arī atrodas pilsētas apbūves teritorija. Atkārtoti varu piebilst, ka arī 36 procenti no visiem pašvaldības aktīviem ir nodoti citam subjektam – akciju sabiedrībai „Ventspils osta”.

Šajā tiesas sēdē mēs dzirdējām arī, mūsaprāt, absurdus Satiksmes ministrijas pārstāvju argumentus par to, ka pašvaldībai it kā nav jānodarbojas ar saimniecisko darbību ostas teritorijā. Liekot jau atkārtoti uzdot retorisko jautājumu: kāda ir atšķirība, ka mūsu teritorijā pieder nekustamais īpašums, ko īpašnieks vēlas izmantot ar ostas darbību saistīto mērķu sasniegšanai. Vai tiešām kādam šķiet, ka pašvaldība sev piederošās iestādes var izmantot kādam citam mērķim, ne kā ostas pamatdarbībai?

Un vēl. Kā jau es atgādinu, objektīvi nav saprotams, kāpēc Ventspils pašvaldība uz savas zemes ostas teritorijā nedrīkstētu izbūvēt infrastruktūras objektus, tādējādi sekmējot saimniecisko darbību un sasniedzot savā teritorijā attīstības plānošanā izvirzīto mērķi.

Un tāpēc es vēlreiz varu atgādināt tos piemērus, ko es minēju, ka brīvostas pārvaldes, mūsaprāt, patvaļīgā rīcība, bet tā balstās uz apstrīdētajām normām, būtiski ierobežo vienā gadījumā jaunu apstrādes rūpnīcu būvniecību, vairāk par pusgadu un tiek apdraudēta Eiropas Fondu apguve, kā arī Saules enerģijas parka izbūve, kam saskaņojums tādā veidā kā izņemt no valdījuma, nav dots līdz šai dienai ar pamatojumu, ka, iespējams, kaut kad tālā nākotnē tas varētu būt nepieciešams brīvostas pārvaldei. Un tālāk jau „Ventas ostai”.

Turklāt, ir jāpievērš uzmanība uz to, ko teica arī Nikuļcevas kundze, ka potenciālie investori ļoti piesardzīgi raugās uz iespēju veikt ieguldījumu iznomātā īpašumā. Pārsvārā tie ir ģimenes uzņēmumi, kas paaudzēs atdod savu biznesu viens otram un viņiem ļoti svarīgi ir tieši īpašumtiesības. Un tādēļ mums nav skaidrs, kādēļ šobrīd tiesības ostas teritorijā uz esošo nekustamo īpašumu pašvaldībai ir tikai nododot valstij to bez atlīdzības. Tādā veidā mēs ierobežojam savu konkurētspēju ar mūsu kaimiņiem.

Vai, mūsaprāt, minēto iemeslu dēļ Ventspils pašvaldībai būtu jāpieņem jauna pilsētas ilgtspējīgas attīstības stratēģija, izslēdzot no tās Ventspils pilsētas ostu? To nav iespējams izdarīt. Tas nav, kā tika minēts, vienā tiesas sēdē, Ādažu pilsētas gadījums, kur Ādažu militārais poligons ir norobežota teritorija. Mūsu gadījumā nekāda žoga nav.

Es faktiski arī ar to savu debašu uzstāšanos beigšu un, protams, ka Stuckas kungs papildinās juridiskos argumentus. Bet es, protams, lūdzu, lai Satversmes tiesa pilnā mērā apmierina Ventspils pašvaldības domes pieteikumā Satversmes tiesai minēto

prasījumu par apstrīdēto normu neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

Paldies.

A. Stucka.

Jā, paldies, godātā tiesa, par doto vārdu.

Tātad, es paturpināšu Vītoliņa kunga teikto tieši tādā vairāk teorētiskā aspektā. Proti, tātad šajā tiesas sēdē bija diskusijas attiecībā par to, vai ar apstrīdētajām normām ir būtiski pārkāpts pašvaldību tiesību princips.

Un balstoties uz to, kas ir rakstīts gan Saeimas deputātu pieteikumā, gan arī Ventspils pašvaldības domes pieteikumā, tur tika izteikta tāda tēze, ka teritoriālās pašvaldības kā institūcijas esība ir tieši atkarīga no tās ekonomiskā pamata, kas ir pašvaldības institucionālās garantijas ietvarā esošs ikvienas pašvaldības pastāvēšanas priekšnoteikums. Savukārt, nepamatots ierobežojums lietot savu mantu, cēloniski ietekmē pašvaldības organizatorisko garantiju, proti, pašvaldības spēju pildīt tai noteiktu autonomo kompetenci. Un attiecīgi pamatojums šim apgalvojumam ir balstīts Eiropas vietējo pašvaldību hartas 3. panta pirmajā daļā noteiktajā vietējās pašvaldības definīcijā, akcentējot tiesas uzmanību uz tādiem trīs aspektiem, proti, tiesībām, spēju un atbildību īstenot noteiktu kompetenci, kuras būtisks priekšnoteikums ir pašvaldībai nepieciešamo ekonomisko resursu esība, kas ir ielasāms tātad cēloniskā kopsakarā ar šīs hartas 9. panta pirmajā, otrajā un trešajā daļā noteikto pašvaldību finanšu autonomijas tiesību. Attiecīgi hartas paskaidrojošajā ziņojumā par 3. panta pirmo daļu ir paskaidrots, ka jēdziens „spēja” nozīmē, ka līdztekus likumīgajām tiesībām regulēt un pārvaldīt atsevišķus valsts jautājumus jābūt līdzekļiem, ar kuriem to var veikt efektīvi, bet par 9. pantu ir minēts, ka juridiskajam pilnvarojumam veikt noteiktas funkcijas nav nozīmes, ja vietējām varām, varas iestādēm ir liegti finanšu resursi, lai to īstenotu.

Un šajā sakarā droši vien lielāka uzmanība ir jāpievērš tam, ko teica Kovaļevskas kundze. Viņa izteica tādu pieļāvumu, ka no Valsts pārvaldes iekārtas likuma izriet, ka atvasinātām publiskām personām, tajā skaitā arī pašvaldībām, var nebūt sava manta, tajā skaitā atsaucās uz Eiropas vietējo pašvaldību hartas papildu protokola projektu par pašvaldības tiesībām uz īpašumu, kas netika apstiprināts.

Šajā gadījumā droši vien ir jāpamēģina paskaidrot šo Valsts pārvaldes iekārtas likumā minēto terminu „atvasināta publiska persona” skaidrojumu, ko jūs, bez šaubām, ziniet, bet priecāšos, ja mans viedoklis sakrītis arī ar jūsu viedokli. Un pieminot, ka šī panta daļas formulējums, viņš runā no konstrukcijas viedokļa par pašvaldību un visām citām atvasinātām publiskām personām, beigās norādot, ka ir iespējamas arī tādas atvasinātas publiskas personas, kurām var nebūt sava manta. Vienlaikus Valsts pārvaldes iekārtas likumā ir atsauce uz speciālu likumu, ka konkrēta atvasināta...

konkrētam atvasinātas publiskas personas veidam ir tātad atsevišķs speciāls likums, kas nostiprina to, ko šī institūcija no sevis izsaka. Un šajā gadījumā, kā jau es minēju savos paskaidrojumos, tātad ir šie pašvaldību likumi, dažādos laika posmos pieņemti, sākot no Latvijas neatkarības atgūšanas, pabeidzot ar esošo un šobrīd spēkā esošo Pašvaldības likumu, kur kā būtisks pašvaldības ekonomiskais pamats ir nostiprināts gan pašvaldības mantas institūts, gan arī paredzēta pašvaldību finanšu autonomijas tiesība.

Piebilstot vēl arī to, ka īstenībā šo jautājumu ir aplūkojuši vācu tiesību zinātnieki, šajā gadījumā atsaucoties uz Mārtinu Burgi, tātad „Kommunalrecht” grāmatu, kur viņš skaidro tajā skaitā pašvaldību veidus, pasakot, ka ir teritoriālās pašvaldības un funkcionālās pašvaldības. Teritoriālās pašvaldības sasaistot tātad ar teritorijas pārvaldību un arī ar īpašuma apsaimniekošanu, savukārt funkcionālās pašvaldības, piemēram, tirdzniecības-rūpniecības kameras, slimo kases, kuru orientācija ir tieši uz šo funkciju izpildi, ne tik daudz sasaistē ar teritoriju un teritorijas pārvaldību. Līdz ar to pēc būtības no pašvaldību tiesību teorijas izriet, ka būtisks aspekts, ka ja runā par teritoriālajām pašvaldībām, tad šeit parādās tātad teritorijas pārvaldības aspekts, kas nav iedomājams bez mantas un īpašumu apsaimniekošanas.

Un jāsaka, ka teorijā tas, protams, ir interesanti, bet vērtīgi ir pavērot arī, kā tas viss īstenojas praksē. Tātad, bez šaubām, jums ir zināms, ka Eiropas Padomes vietējo un reģionālo pašvaldību kongresa Uzraudzības komiteja pastāvīgi monitorē Eiropas Padomes dalībvalstis, skaidrojot, kā viņas ievēro vai neievēro Eiropas vietējo pašvaldību hartas prasības.

Ņemot vērā iepriekš tiesas sēdē notikušās diskusijas, tad es atļāvos nedaudz pavērtēt šos ziņojumus kontekstā tieši ar pašvaldību mantas izmantošanu un tātad šo finanšu autonomijas prasību un tātad intereses pēc, un salīdzinājumam es paņēmu trīs dažādas valstis, apskatot, kas ir minēts tātad šīs Uzraudzības komitejas ziņojumos par šīm valstīm kontekstā ar pašvaldības mantas izmantošanu un finanšu autonomijas tiesību. Un tātad šīs manīs aplūkotajās valstīs, tā ir Horvātija, Austrija un Čehija, ir šādas tēzes.

Proti, 2016. gada Horvātijas pašvaldības sistēmas izvērtējuma ziņojuma 4.8. nodaļā ir aprakstīta nepieciešamība valstī nostiprināt pašvaldību tiesības rīkoties ar to īpašumiem, kā arī no pašvaldību finanšu autonomijas izrietošā finanšu avotu dažādošanas nepieciešamība.

Interesants savā ziņā ir šis Austrijas 2020. gada pašvaldību sistēmas izvērtējuma ziņojums, no kura izriet aprēķins, ka pašvaldību ieņēmumi no īpašumu izmantošanas veido 10,9 procentus no pašvaldību kopējiem ieņēmumiem. Tas ir apmēram 2 miljardi eiro. Tātad, varam sarēķināt... tātad, šis pašvaldību kopējais budžets ir 20 miljardi, droši vien Latvija uz to var tikai cerēt, bet tātad 2 miljardi ir ieņēmumi, ko pašvaldības ieņem tieši no pašvaldības īpašumu izmantošanas. Tātad, īre, noma un tā tālāk. Un tādējādi pēc būtības tas apliecina to, ka tas ir būtisks pašvaldību finanšu avots.

Ziņojumā ir norādīts, ka kopsakarā ar pašvaldības kompetenci ir nepieciešams vēl vairāk nostiprināt pašvaldību finanšu autonomijas prasību.

Savukārt manis pieminētais Čehijas pašvaldību sistēmas izvērtējums 2022. gadā ir interesants ar to, ka no Čehijas Republikas Konstitūcijas 101. panta izriet... tāpat *expressis verbis* noteiktās pašvaldību tiesības uz īpašumu un finanšu autonomiju. Un šajā izvērtējumā īpaši tiek norādīts, ka pašvaldībai ir pienākums ieguldīt savus brīvos līdzekļus veicot investīcijas, pēc iespējas uzlabojot iedzīvotājiem sniegtos pakalpojumus.

Tādējādi saistībā ar Eiropas vietējo pašvaldību hartas izpildi tiek vērtēta pašvaldības mantas pavairošana un finanšu avotu dažādošanas nepieciešamība, secinot, ka Ventpils pašvaldības gadījumā diemžēl Satversmes tiesā nākas diskutēt par pašvaldības principa aizskārums, kas izriet no pašvaldību mantas lietošanas un finanšu autonomijas ierobežojumiem.

Un varbūt pašā nobeigumā es atļaušos nelielu salīdzinājumu. Tātad... Kaut arī salīdzinājums nav pierādījums, kā mēs to visi zinām un kā to norādīja arī Žaks Lakāns, bet ar to var veiksmīgi raksturot īstenībā lietas būtību.

Un, piedodiet, Ventpils pašvaldības domes priekšsēdētāj, bet es atļaušos Ventpils pašvaldību salīdzināt ar sabiedrisko autobusu, kurš pieder gan valstij, gan vietējiem iedzīvotājiem, kuri vienlaikus ir šī autobusa pasažieri. Savukārt, autobusa vadītāji ir pašvaldības dome, kas iedzīvotāju izvēlēta virzienā tāpat ved savus iedzīvotājus tā, kā tas ir noteikts tāpat pašvaldības politikas plānošanas dokumentos, par ko runāja arī Vītoliņa kungs. Un Saeima pēc būtības ar apstrīdētajām normām šim autobusam ir noskrūvējusi vienu no četriem riteņiem, kas apmēram atbilst tam īpašuma apjomam, kuru pašvaldība šobrīd ir ierobežota lietot. Un attiecīgi nauda jauna ritenim netika piešķirta tāpēc, ka par kompensāciju neviens nekad nav runājis. Un neskatoties uz šo autobusa būtisko bojājumu, tam vadītājam, protams, saglabājas pilna atbildība par autobusa nokļūšanu izvēlētajā mērķī, ievērojot tajā skaitā prasības par pasažieru drošību un komfortu. Proti, tāpat saglabājot arī pilnu atbildību par pašvaldības autonomo funkciju izpildi.

Citastarp ir tā, ka, pieņemsim, Finanšu ministrija periodiski sagatavo ziņojumus par to, kā pašvaldības apgūst Eiropas Savienības Fonda līdzekļus savā teritorijā un tajā skaitā paturot prātā to, ko teica Vītoliņa kungs, tad par kādu Eiropas Savienības Fonda līdzekļu piesaisti, maksimālu piesaisti, var runāt, ja ir ierobežojums lietot gandrīz pusi pašvaldības teritorijas. Pie tam, kā jau es teicu, atbildību Vītoliņa kungs ir saglabājis pilnā apmērā, respektīvi, ja kāda funkcija netiks pildīta, tad, kā sakot, atbildēs domes priekšsēdētājs vai atbildēs dome pilnā apmērā. Un, manuprāt, tā nekādā gadījumā nav pieņemama situācija un Satversmes tiesai ir iespējams to labot.

Tāpēc es atļaušos atkārtot to, ko arī jau teica Vītoliņa kungs. Tātad, ievērojot visu iepriekš minēto, kā arī šajā tiesas procesā noskaidroto, lūdzu Satversmes tiesu pilnā

apmērā apmierināt Ventspils pašvaldības domes pieteikumā minēto prasījumu par apstrīdēto normu neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

Paldies jums.

A. Laviņš.

Paldies Ventspils valstspilsētas pašvaldības pārstāvjiem par debašu runu un arī tēlainiem salīdzinājumiem.

Šobrīd vārds Saeimas pārstāvim. Uzklaušīsim jūsu debašu runu. Lūdzu!

R. Neilands.

Paldies.

Paldies arī kolēģim par zināmas jautrības ieviešanu šajā nopietnajā procesā. Vismaz var pieiet pienākumu pildīšanai ar smaidu sejā.

Savu debašu runu es stāstīšu un teikšu tādā veidā, ka no sākuma izklāstīšu tos argumentus, ko es esmu gatavojis gatavojoties uz šo tiesas sēdi un beigās adresēšu atsevišķus no tiem argumentiem, ko es dzirdēju no oponentu debašu runas.

Tas, kas ir, protams, centrālais elements šīs lietas ietvaros, tas ir pašvaldības principa saturs. Un tas ir tas arī, kas būs ļoti interesanti lasīt Satversmes tiesas spriedumu, kā Satversmes tiesa šo pašvaldības principa saturu arī konkrētās lietas ietvaros atspoguļos, vai to paplašinot, vai arī precīzi norādot, kas ir šī satura elements.

Bet tas, kas uz doto brīdi izriet no pašreizējās Satversmes tiesas judikatūras un arī no tiesību doktrīnas, ka šī pašvaldības principa saturā ir divi elementi. Pirmkārt, pašvaldībām ir tiesības būt, eksistēt, otrkārt, pašvaldībām ir jābūt ievēlētām leģitīmās vēlēšanās no attiecīgi vietējās pašvaldības iedzīvotājiem. Tas ir tas, kas šobrīd ir pašvaldības principā, par ko nav strīdu, ko atzīst arī abas puses.

Tas, kas izriet no Saeimas deputātu pieteikuma un arī no Saeimas deputātu pārstāves runas, šis saturs tiek mēģināts paplašināt, ietverot tajā iekšā arī citus elementus, par kuriem es tūlītās arī nedaudz vairāk stāstīšu, bet arī pašai Nikuļcevas kundzei atzīstot, ka šie elementi neizriet no pašreizējās tiesību doktrīnas, tie arī neizriet no Satversmes tiesas judikatūras.

No pašvaldības principa neizriet ne tas, kādam būtu jābūt Rīgas ostas, ne arī tas, kādam būtu jābūt Ventspils ostas pārvaldības modelim. Tas ir viens no centrālajiem elementiem. Kā arī šodien tiesas sēdē dzirdējām, jautājumi ir divu grupu jautājumi. Viens ir šis pārvaldības modelis un otrs ir ierobežojums, kas izriet no valdījuma un kas izriet no noteikuma, ka nedrīkst pašvaldība atsavināt savu nekustamo īpašumu citām personām, izņemot tikai valstij bezatlīdzības ceļā.

Attiecīgi šos argumentus es arī adresēšu savā debašu runā, pievērsoties katram no tiem detalizētāk.

Tas, kas neizriet arī no pašvaldības principa ir tas, kādai ir jābūt ostas teritorijai. Šī ostas teritorija tiešā veidā ir saistīta ar šiem diviem jautājumiem par valdījumu un par tiesībām vai aizliegumu... vai, tieši pretēji, ierobežojumu atsavināt nekustamo īpašumu, kas pieder pašvaldībai, jo tieši ostas teritorijā jau šie nekustamie īpašumi atrodas. Līdz ar to pašvaldības principa saturs ietvaros nevar runāt par to, ka ostas teritorijai ir jābūt tādai vai savādākai, vai konkrētajiem nekustamiem īpašumiem ir jābūt šajā ostas teritorijā, vai nav jābūt.

Tas, ko mēs dzirdam, šie piemēri par nekustamajiem īpašumiem, par nomas maksu, ko es arī vēlāk pieminēšu, un par atsevišķu uzturēšanas pienākumu uz konkrētiem īpašumiem, tie visu laiku tiek celti un celti gaismā, ar to uzsverot, ka tiek aizskarts pašvaldības princips, it sevišķi Ventspils valstspilsētas pašvaldībā, tajā skaitā caur to prizmu, ka tiek ietekmētas iespējas saņemt atlīdzību no sev piederošo nekustamo īpašumu iznomāšanas.

Ja skatās uz šiem abiem pieteikumiem, Ventspils domes valstspilsētas pieteikumu un Saeimas deputātu pieteikumu, tad var izdalīt tādas trīs lielas grupas, uz ko šie pieteikumi ir pamatoti. Un, ja skatās Saeimas deputātu, 13. Saeimas deputātu pieteikumu, tad tās ir trīs grupas. Pirmkārt, esot pašvaldības princips ir pārkāpts tādā veidā, ka esot nepamatoti ierobežotas vietējās varas tiesības regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietas daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs, otrkārt, esot pārkāpts pašvaldības mantas nošķirtības princips un trešais, esot pārkāpts labas likumdošanas princips.

Lai gan Ventspils valstspilsētas pašvaldības pieteikumā arī šie argumenti ir uzsvērti, taču no Ventspils valstspilsētas pašvaldības pieteikuma izriet tās divas būtiskās grupas, kādā veidā Ventspils saskata šo pārkāpumu, pašvaldības principa pārkāpumu. Tas ir, no noteikuma, ka viss pašvaldībai piederošais nekustamais īpašums tiek nodots brīvostas pārvaldes valdījumā un no noteikuma, ka pašvaldībai piederošo nekustamo īpašumu drīkst atsavināt tikai valstij bezatlīdzības veidā.

Attiecīgi šos visus tad es arī savā debašu runā vēlos šos argumentus arī izvērtēt un norādīt, kādēļ Saeima nepiekrīt šiem argumentiem.

Attiecībā uz argumentu par to, ka nepamatoti ir ierobežotas vietējās varas tiesības regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu, vēlos norādīt, ka savā paskaidrojuma runā 2023. gada 13. septembra tiesas sēdē deputātu pārstāve Inese Nikuļceva norādīja uz to, ka... pauda argumentu, ka valsts centrālā vara un pašvaldības ir līdztiesīgas. Pašvaldības nav pakļautas centrālajai varai, jo īpaši Ministru kabinetam. Šāds arguments ir pretējs Satversmes 58. pantam, kurā ir noteikts, ka Ministru kabinetam ir padotas valsts pārvaldes iestādes un, kā to ir norādījis tiesību zinātnu doktors Edvīns Danovskis savā 2022. gada 15. februāra rakstā „Jurista Vārds”, saskaņā ar Satversmes 58. pantu, arī pašvaldības, kā valsts pārvaldes iestādes šīs normas izpratnē, ir padotas Ministru kabinetam.

Un līdz ar to arī tas, kas izriet no šī principa, ir tas, ka Latvija ir unitāra nevis federāla valsts. Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2020-16-01 19.2. punktā ir norādīts, ka Latvijas Republikai kā unitārai valstij ir raksturīgi tas, ka administratīvi teritoriālās vienības, to statusu, kompetenci un struktūru nosaka centrālā valsts vara. Valsts pārvaldes funkcijas decentralizācija tiek īstenota citastarp atbilstoši pašvaldības principam, nododot atsevišķu funkciju īstenošanu demokrātiski leģitimētām pašvaldībām. Respektīvi, tas nozīmē to, ka valsts ir izveidojusi pašvaldības nevis pašvaldības ir izveidojušas valsti. Respektīvi, pašvaldības pastāv un darbojas tiktāl, cik to ir lēmusi valsts, nevis valsts pastāv un darbojas tiktāl, cik to ir lēmušas pašvaldības.

Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2016-23-03 15.1. punktā ir norādījusi: „Satversmes tiesa secina, ka nedz likumdevējam ir juridisks pienākums nodrošināt, nedz pašvaldībai ir subjektīvas tiesības prasīt, lai kāda konkrēta funkcija konkrētā apjomā tiktu iekļauta pašvaldības autonomajā kompetencē.” Tiktāl tas attiecas uz to, ko pašvaldības var prasīt vai ko nevar prasīt, kāds ir šis regulējums no valsts tiesību viedokļa.

Līdz ar to likumdevējs drīkst izdarīt izvēli, ka unikāli un valstiski nozīmīgi tautsaimniecības objekti, lielās ostas, kalpos gan visas sabiedrības, gan arī pašvaldības vietējo iedzīvotāju interesēm. Un, ja mēs runājam kolēģa Stuckas kunga vārdiem, tad šis autobuss, kas ir Ventspils, šajā autobusā brauc gan Ventspils iedzīvotāji, gan arī visas sabiedrības iedzīvotāji. Šis autobuss... tad attiecīgi tam jākalpo visas sabiedrības interesēs, tajā skaitā arī vietējās pašvaldības iedzīvotāju interesēs.

Tas, kas ir izdarīts ar ostu reformu, tajā skaitā ar šīm apstrīdētajām normām... ir ievērotas gan pašvaldības iedzīvotāju intereses, gan arī visas valsts, visas sabiedrības intereses. Respektīvi, šo apstrīdēto normu mērķis ir bijis nodrošināt abas šīs intereses. Attiecībā uz pašvaldību tas tiek realizēts nodrošinot vietējās pašvaldības iesaistīšanos ostas pārvaldē caur līdzdalību kapitālsabiedrībā. Šis mērķis ir norādīts likumprojekta anotācijā.

Ir jānorāda, ka nevienā tiesību aktā nav noteikts, kāda līdzdalība Saeimai ir jānosaka pašvaldībai, gan līdzdalības veidu, gan apmēru, piemēram, procentuālo kapitāldaļu sadalījumu. Turklāt, tieši likumprojekta izskatīšanas laikā Saeimā pašvaldības procentuālais apmērs, ieguldoties kapitālsabiedrībā, tika palielināts no vienas trešdaļas, kā to bija izstrādājusi likumprojektā Satiksmes ministrija, uz divām piektdaļām, jeb no 33 procentiem uz 40 procentiem.

Šodien Saeimas deputātu pārstāve savā debašu runā norādīja uz to, ka šis ieguldījums kā mazākuma akcionāriem ir nesamērīgs un tas nedod iespēju kontrolēt ostas darbību. Šim argumentam nevar piekrist. Tajā skaitā arī pieaicinātās personas Lošmaņa kunga viedoklī bija konkrēti norādīts uz to, ka šis salīdzinājums izriet no tā, ka tiek uzskatīts, ka valsts un pašvaldības savā starpā cīnās, ka akcionāri savā starpā cīnās, nevis strādā vienotu mērķu īstenošanai, attiecīgi šīs kapitālsabiedrības sekmīgas

darbības nodrošināšanai un attiecīgi arī ostas pārvaldei. Izejot no šādu cīņu pozīcijas uzskatīt, ka pašvaldības tiesības tiek ietekmētas un attiecīgi arī ar to tiek pārkāpts pašvaldības princips, ir pamatu pamatos izdarīt nepareizu pieņēmumu. Ir tieši pretēji. Sabiedrībai un valstij un pašvaldībai ar sabiedrību, tajā skaitā vietējās sabiedrības interesēs ir jāsadarbojas un jāiet uz konkrētu mērķi. Un šajā gadījumā, lai gan mēs runājam par to, ka kāds ir šis valsts tiesību apjoms attiecībā pret pašvaldību un tiesības lemt, ko pašvaldībai nodot, kādas funkcijas un kādas nenodot... šajā gadījumā valsts ir ņēmusi vērā pašvaldības iespēju un tiesības piedalīties šajā ostas pārvaldē.

Kā nākamo es vēlos apskatīt argumentu par pašvaldības mantas nošķirtības principu tik daudz, ka, norādot uz šo... detalizētāk es analizēšu konkrēti kontekstā ar Ventspils šiem diviem argumentiem par valdījumu un par īpašumtiesībām, jo tas tiešā veidā tos skar šos jautājumus un būtu nelietderīgi atsevišķi katru reizi tos atsevišķi apskatīt.

Attiecībā uz labas likumdošanas principa pārkāpumu, kā to pauž 13. Saeimas deputāti. Ir jānorāda, ka šis labas likumdošanas princips, protams, ir svarīgs un tam ir liela nozīme. Taču ir jāpatur prātā, ka nevienā normatīvajā aktā nav noteikts, kādā veidā ir jāpiedalās... pareizāk sakot, cik lielā apmērā ir jāņem vērā pašvaldības ierosinājumi. Tas galvenais arguments, kas ir gan pieteikumos rakstīts, gan arī kas ir izskanējis paskaidrojumu runā un arī šodien tiesas debašu runā, ir tas, ka pašvaldības nebija pienācīgi uzklašītas. Šajā sakarā ir jānorāda uz Satversmes tiesas 2008. gada spriedumu Nr. 2008-08-0306 13.1. punktu, kurā ir norādīts, ka pašvaldības princips neprasa konkrētu uzklašīšanas procedūras formu un saturu, ciktāl nav konkretizēts likumos. Un nevienā likumā nav noteikts, cik tālu attiecīgi ir nepieciešams Satiksmes ministrijai, Saeimai ieklausīties šajos argumentos. Neskatoties uz to, likumprojekta pieņemšanas gaitā Saeimā šie argumenti tika vērtēti. Gan Ventspils valstspilsētas pašvaldības pārstāvji piedalījās Saeimas Budžeta komisijas sēdēs, gan arī Rīgas domes pārstāvji piedalījās un tika uzklašīti. Tāpatās piedalījās arī pieaicinātie eksperti un piedalījās, protams, arī Saeimas deputāti. Arī daudzi no argumentiem tika ņēmti vērā. Tajā skaitā, kā jau es teicu, šis priekšlikums palielināt proporciju, kādā veidā var ieguldīties pašvaldība ar saviem nekustamajiem īpašumiem un tādējādi iegūstot akcijas kapitālsabiedrībā.

Tas, kas izriet no Saeimas Juridiskā biroja atzinuma, nav bijuši pārkāpumi likuma pieņemšanas procesa gaitā.

Arī savā 2021. gada 2. decembra vēstulē Saeimas Juridiskais birojs, atbildot deputātam Jānim Dūklavam uz pieprasījumu, arī norādīja, ka nav konstatēti pārkāpumi, kas likumprojekta pieņemšanas gaitā kas būtu pretēji Saeimas kārtības rullim un Satversmei. Tātad, labas likumdošanas principa pārkāpums šajā gadījumā, šis arguments nav pamatots. Detalizēti uz to es esmu arī norādījis savā paskaidrojuma runā. Protams, es šos visus argumentus arī uzturu.

Kā nākamo es vēlos adresēt šo valdījuma argumentu. Būtiska nozīme šīs lietas ietvaros ir guvusi pašvaldībai piederošās zemes valdījuma arguments, ka visa pašvaldībai piederošā zeme atrodas attiecīgās ostas pārvaldes valdījumā. Caur šo noteikumu tiek saskatīts pašvaldības principa pārkāpums un šis noteikums liedz pašvaldībai brīvi rīkoties ar tās zemi ostas teritorijā. Jāuzsver, ka Ostu likuma pārejas noteikumu 5. punktā jau tās sākotnējā redakcijā bija noteikts, ka ostu zemi, akvatoriju, piestātnes un kopējās hidrotehniskās būves Satiksmes ministrija un pašvaldības līdz 1994. gada 1. oktobrim nodod ostu pārvaldei. Tātad, gan no gramatiskās, gan no tiesību normu vēsturiskās un teleoģiskās iztulkošanas metodes izriet, ka vienmēr ir bijis paredzēts ostas pārvaldei nodot valdījumā gan valsts, gan pašvaldības zemi. Tas ir stāvoklis, ka ostas teritorijā esošā valsts vai pašvaldības zeme neatrodas ostas pārvaldes valdījumā, nekad nav izrietējis no likuma. Vienīgā atšķirība ir bijusi procedūras esamībā. Iepriekš ir bijis noteikts, ka nodošana notiek ar attiecīgiem lēmumiem, piemēram, pilsētas domes lēmumu, bet šobrīd likumā nav noteikta lēmuma pieņemšanas kā procedūras nepieciešamība. Tas, ka Ventspils gadījumā ir bijusi situācija, ka ostas teritorijā atsevišķi nekustamie īpašumi nav bijuši nodoti ostas pārvaldes valdījumā, tas ir jau jautājums, kā Ventspils ir šīs likuma prasības interpretējusi un īstenojusi, bet tas jau ir likuma piemērošanas jautājums. Bet nekad nav bijis tāds tiesiskais regulējums, ka ostas teritorijā ir paredzēts atrasties citiem nekustamiem īpašumiem, kas nav nepieciešami ostas darbībai un attiecīgi līdz ar to ir nododami ostas pārvaldes valdījumā.

Turklāt ir jānorāda, ka likumdevējs Ostu likumā ir paredzējis, kā pašvaldība var sekmēt savu autonomo funkciju īstenošanu ar tai piederošiem nekustamiem īpašumiem. Pirmkārt, Ostu likuma 3. pantā ir noteiktas pašvaldības tiesības ieteikt Ministru kabinetam noteikt ostas robežas, tajā skaitā ierosinot noteiktu nekustamo īpašumu izslēgšanu no ostas teritorijas, otrkārt, Ostu likuma 4. panta ceturtās daļas 3. punktā ir noteikts, ka ostas pārvaldes valdījums nav attiecināms uz ostas teritorijā esošo neapbūvēto pašvaldības zemi, attiecībā uz kuru pēc pašvaldības un ostas pārvaldes vienošanās ir atjaunots pašvaldības valdījums, ievērojot nosacījumu, ka šī zeme nepieciešama pašvaldības funkciju īstenošanai. Respektīvi, ostai un ostas pārvaldei un pašvaldībai ir iespējas vienoties par šo nekustamo īpašumu izņemšanu no valdījuma, kas nav nepieciešami ostas funkciju īstenošanai, bet kas ir nepieciešami pašvaldības funkciju īstenošanai.

Ir būtiski uzsvērt, ka ostas teritorijā nav jāatrodas bērnudārziem, dzīvojamām mājām, parkiem, kapsētām, kā arī citiem ar ostas darbību nesaistītiem nekustamiem īpašumiem. Ventspils valstspilsētas pašvaldībai ir jārīkojas minēto Ostas likuma normu ietvaros, lai šādus nekustamos īpašumus izslēgtu no ostas teritorijas, nevis tie jāizmanto kā piemēru, lai censtos pierādīt apstrīdēto normu neatbilstību pašvaldības principam.

Nākamais arguments, ko es vēlos apskatīt, ir šis atsavināšanas aizlieguma arguments. Šīs lietas ietvaros arī šis ir ieguvis būtisku nozīmi, respektīvi, noteikums, ka pašvaldībai piederošo nekustamo īpašumu drīkst atsavināt tikai valstij bez atlīdzības nevis privātpersonām vai ieguldīt pašvaldības kapitālsabiedrības pamatkapitālā. Caur šī aizlieguma prizmu tiek pamatota pašvaldības autonomo funkciju ierobežošana, samazinot pašvaldības ienākumus un līdz ar to arī tiek pamatots pašvaldības principa pārkāpums. Jānorāda, ka Rīgas brīvostas likumi, šajā gadījumā īpaši vēlos šo uzsvērt, jo Saeimas deputātu pārstāve argumentēja, ka šīs attiecības Rīgas brīvostā un Ventspils brīvostā ir līdzīgas un attiecīgi deputāti ir iesnieguši pieteikumu tieši aizstāvēt gan Rīgas, gan Ventspils iedzīvotāju intereses, līdz ar to vēlos īpaši uzsvērt, ka Rīgas brīvostas likuma 4. panta redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 9. maijam, bija noteikts, ka valsts un pašvaldības zemi brīvostas teritorijā nevar pārdot, dāvināt vai citādi atsavināt. Savukārt Ventspils brīvostas likuma 4. panta redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 9. maijam bija noteikts, ka valsts zemi brīvostas teritorijā nevar pārdot, dāvināt vai citādi atsavināt. Tātad, šajā gadījumā, ja mēs runājam par Rīgu, tad Rīgā šis aizliegums jau bija pirms apstrīdētajām normām. Ventspilī tas tik tiešām *expressis verbis* likumā nebija ietverts. Rīgā šāds pastāvēja.

Attiecīgi īstenojot ostu reformu, un kopš 2022. gada 10. maija abu likumu 4. pantu pirmās daļas ir identiskas un tās nosaka, ka valsts un pašvaldību zemi brīvostas teritorijā nedrīkst pārdot, dāvināt vai citādi atsavināt, izņemot Ostu likumā noteiktos gadījumus vai ieguldīšanu brīvostas pārvaldīšanai izveidotās kapitālsabiedrības pamatkapitālā.

Jānorāda, ka Ventspils ostas teritoriju nosaka Ministru kabineta 2010. gada 26. janvāra noteikumi Nr. 78 „Noteikumi par Ventspils ostas robežu noteikšanu”. No noteikumu anotācijas izriet, ka ostas teritorijas pašreizējās robežas pati pašvaldība ir izvēlējusies tā, lai optimizētu Ventspils brīvostas darbību. Respektīvi, šī ostas teritorija ir jau noteikta ar Ventspils pašvaldības iniciatīvu. Līdz ar to pašvaldībai nav nekādu šķēršļu Ostu likuma 3. panta ietvaros ierosināt ostas teritorijas pārskatīšanu, tajā skaitā izslēdzot no ostas teritorijas pašvaldībai piederošos nekustamos īpašumus, kas nav nepieciešami ostai.

Lietas ietvaros arī izskanēja arguments, ka tādā veidā, ja šie īpašumi tiktu izņemti no ostas teritorijas, ostu teritorija nebūtu viengabalaina. Respektīvi, tā veidotos jau kā tāds caurs deķis. Šajā sakarā ir jānorāda jau uz to, ka jau šobrīd ostas teritorija nav viengabalaina. Un ja skatās šos Ministru kabineta pielikumā esošo Ventspils ostas vizuālo attēlojumu, tad tas jau šobrīd ir tāds, ka nav viena vesela teritorija nedalīta, kurā atrodas Ventspils ostas teritorija. Jau šobrīd tā ir ar anklāviem.

Tas, ko es vēlos norādīt, ka aizliegumam atsavināt pašvaldības un valsts zemi ostas teritorijā citādi, kā tikai savā starpā, ir būtiska nozīme valsts drošības nodrošināšanā.

Tas, kas arī izskanēja šodien no Saeimas deputātu pārstāves, ka es neesmu sniedzis atbildi, kāds ir šā likuma, šo tiesību normu mērķis. Nu, patiesībā šis tiesību normu mērķis ir jāskatās jau nedaudz senāk, ne tikai ar apstrīdētajām normām. Ar apstrīdētajām normām tiek īstenota ostu reforma un šis ostu reformas mērķis ir vienots. Šīs normas, ka valsts un pašvaldības nekustamos īpašumus nedrīkst atsavināt savādāk kā tikai savā starpā, bija noteikts šis ierobežojums pašvaldības un valsts īpašumu atsavināt ostas teritorijā, piemēram, Rīgā, tas ir sabiedrības drošības interesēs. Jo manuprāt, nevienam no klātesošajiem nav šaubu, ka ostas ir būtiskas ne tikai sabiedrības interesēs kā ienākumu gūšanas veidam, bet arī drošības, valsts drošības interesēs. Un tad, ja būtu situācija, ka var brīvi atsavināt valstij un pašvaldībai piederošos nekustamos īpašumus jebkurai personai, tādā gadījumā šī būtiskā drošības funkcija varētu tikt arī apdraudēta. Un par šīs drošības būtiskumu arī savos paskaidrojumos sniedzot paskaidrojumus pirmajā tiesas sēdē, norādīja Satiksmes ministrijas pārstāvis Andris Maldups.

Kontekstā ar šo valdījumu un īpašumtiesību atsavināšanas argumentu, es vēlos arī pie reizes te pievērsties šim argumentam, kas izskanēja no Saeimas deputātu pārstāves. Respektīvi, tiesības uz īpašumu argumentam, kas attiecīgi arī runā par šo pašvaldības mantas nošķirtības principu.

Protams, nav ne mazāko šaubu, ka pašvaldībai ir tiesības uz savu mantu, kas tiešā veidā arī ir nostiprināts Pašvaldību likumā. To neviens neapstrīd. Tajā pašā laikā tas, kas izriet gan no Saeimas deputātu pieteikuma, nedaudz arī no Ventspils pašvaldības pieteikuma, bet tas, kas vairākkārt ir izskanējis jau oponentu argumentos un iepriekšējo Saeimas deputātu pārstāves argumentos, ka šajā gadījumā jau mums jāskatās jau uz pašvaldības tiesību uz īpašuma aizstāvību jau kontekstā ar tiesību uz īpašumu aizstāvību... velkot paralēles ar privātpersonu tiesību uz īpašumu aizstāvību. Attiecīgi tiek pieminēts arī arguments par samērīguma principa vērtēšanu. Tas ir viens no satversmības pārbaudes kritērijiem, vērtējot privātpersonu tiesību uz īpašumu aizskārumu, tad, kad Satversmes tiesa skata lietas atbilstoši Satversmes 105. panta pirmajam teikumam, gan arī šeit bija runa par proporcionalitātes principu.

Tas, ko es vēlos īpaši uzsvērt, šāda konstrukcija un šāda argumentācija nav pamatota, bet tiesības uz īpašumu pastāv privātpersonām un nevis pašvaldībai. Pašvaldības nav Satversmes 105. panta subjekts. Uz to ir norādījis gan profesors Kaspars Balodis Satversmes komentāros, gan arī tiesību zinātņu doktora Edvīna Danovska rakstveida viedoklī ir norādīts, ka no pašvaldības principa neizriet pašvaldības tiesības uz tās īpašuma neaizskārumu, kā arī tiesības prasīt, lai valsts piešķir tai noteiktu īpašumu. Jebkurā gadījumā ir jāpatur prātā, ka pašvaldībai, ieguldot nekustamos īpašumus ostas pārvaldībā izveidotā kapitālsabiedrībā, būs tiesības saņemt atlīdzību dividenžu veidā. Tas visu laiku tiek aizmirsts. Visu laiku runā par to, ka ir ierobežotas pašvaldības iespējas saņemt ienākumus no savu īpašumu iznomāšanas un

tā tālāk, bet tiek aizmirsts, ka, ieguldot šos nekustamos īpašumus, pašvaldība iegūst akcijas un akcijas, attiecīgi ostai sekmīgi strādājot, arī dos dividendes.

Turklāt ir jānorāda, ka saskaņā ar Ostu likuma 14. panta otro daļu 10 procenti no tonnāžas kanāla, mazo kuģu, enkuru un kravu kuģu maksas tiek ieskaitīta pašvaldības budžetā un ir izmantojama ar ostas darbību saistītas infrastruktūras attīstībai. Un šis noteikums arī ir spēkā pēc ostas reformas īstenošanas. Tas bija spēkā gan agrāk, gan ir spēkā arī šobrīd.

Un līdz ar to pašvaldībai caur šiem diviem instrumentiem ir iespējas gūt ienākumus, ja mēs runājam par to, cik viss ir slikti un ka pašvaldības tiesības ir ļoti ietekmētas un ka ir atņemti pilnībā ienākumi... vai arī ka viens ritenis ir noskrūvēts autobusam...

Attiecīgi savas debašu runas... nepārejot uz atsevišķiem šiem pretargumentiem... nobeigumā es vēlos uzsvērt, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas ostu reformas ietvaros. Un līdz ar to, to pieņemšanas mērķis ir vienots ar ostu reformas mērķi. Likumprojekta „Grozījumi Likumā par ostām” anotācijā ir norādīti šādi likumprojekta mērķi: mainīt lielo ostu pārvaldības modeli, nosakot, ka lielās ostas pārvaldīšanas funkcijas veic kapitālsabiedrība, kuras kapitāldaļas pieder valstij un var piederēt pašvaldībai, otrs, ieviest valsts kapitālsabiedrības pārvaldības principu ostu pārvaldībā atbilstoši regulējumam, kas izriet no Publiskas personas kapitāldaļu un kapitālsabiedrības pārvaldības likuma.

No kā izriet ostu reformas galvenais mērķis. Nodrošināt profesionālu ostu pārvaldību, lai attīstītu ekonomiku un uzņēmējdarbību valstī, ņemot vērā, ka ostas ir stratēģiski svarīgas visas valsts un sabiedrības labklājības nodrošināšanai.

Ar ostu reformu tiek mainīts ostu pārvaldības modelis, taču netiek grozītas ne pašvaldības funkcijas, ne ostu pārvaldei nodotās funkcijas. Turklāt jāuzsver, ka, atbilstoši Ostu likuma 7. panta otrajā daļā noteiktajam, tieši ostas pārvaldei ir deleģētas valsts pārvaldes funkcijas, kas tiešā veidā attiecas uz ostas pārvaldīšanu un ostas darbību. Šīs funkcijas nav nodotas pašvaldības kompetencē un nav bijušas nodotas.

Līdz ar to, ņemot vērā šos argumentus, es uzskatu, ka apstrīdētās normas ir atbilstošas pašvaldības principam un līdz ar to tās ir atstājamas spēkā.

Tas, ko es vēlos norādīt uz oponentu argumentiem, kas izskanēja debašu runās... Viens no argumentiem, kas izskanēja, bija par šo situāciju, ka pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēm ir jānomā zeme no ostu pārvaldes... pašvaldībai piederošā zeme. Tas ir tas, ko es jau arī norādīju pagājušajā tiesas sēdē, uz ko arī Ingūna Strautmane, šā brīža brīvostas pārvaldes vadītāja, valdes locekle, „Ventas osta” valdes locekle, norādīja uz to, ka šā situācija ir izveidojusies tā iemesla dēļ, ka pašvaldība šajā gadā ir nosūtījusi paziņojumus par nekustamā īpašuma nodokļa samaksas pienākumu. Un līdz ar to tad pie situācijas, ja tiek atsūtīts paziņojums par nekustamā īpašuma samaksas pienākumu, tad brīvosta vērtē, kā šajā situācijā rīkoties. Tāpēc tika aicināts

noslēgt nomas līgumus, lai saņemtu nomas maksu un pēc tam attiecīgi segtu nekustamā īpašuma nodokli. Ja pašvaldība nebūtu šos nekustamā īpašuma nodokļa paziņojumus izsūtījusi, tad šāda situācija nemaz nebūtu bijusi. Arguments ir foršs, skan labi. Bet, ja skatās dziļāk, kādēļ tāda situācija ir izveidojusies, tad ir jāskatās plašāk.

Otrs. Tas, ko es... tas arī būs vienīgais, ko es vēlos vēl šobrīd pateikt uz oponenta teikto. Tas, ko es šīs dienas tiesas sēdē dzirdēju... nu, protams, daudz dzirdēju, kam nepiekrīt Nikuļcevas kundze, kādiem maniem argumentiem nepiekrīt... Ventspils pārstāvji kam nepiekrīt... nu, protams, tas ir tiesas procesā pilnīgi saprotams, ka pretējām pusēm ir dažādas intereses un tāpēc ir strīds, ka viena puse otrai nepiekrīt.

Bet viena no lietām, kas tika pateikta... ka es neesot kā Saeimas pārstāvis atbildējis uz jautājumu, kāpēc ir dažādas situācijas Liepājā, Rīgā un Ventspilī. Tad, ja paceļ atmiņā to situāciju, kur es atbildēju uz tiesneses Irēnas Kucinas uzdoto jautājumu... kur es arī konkrēti nocitēju „Grozījumi Likumā par ostām” anotāciju, attiecīgi 2019. gada 12. decembra grozījumu anotāciju, kur bija atsauksme uz to, kādēļ likumdevējs ir izvēlējis šo dažādo modeli, šādas dažādās pieejas.

Tas, kas ir norādīts arī šajā anotācijā un tas, kas arī ir izskanējis šās lietas ietvaros tikai vienu reizi... Tas ir jāpatur prātā šo lietu arī skatot un šos visus argumentus arī vērtējot. Respektīvi, Satversmes tiesas tiesneša Gunāra Kusiņa uzdotais jautājums Imantam Sarmulim, kurš arī pagājušās tiesas sēdes laikā pārstāvēja Latvijas Lielo pilsētu asociāciju, bet vienlaicīgi arī ir Ventspils valstspilsētas pašvaldības iestādes „Ventspils osta” vadītājs, respektīvi, vai šim visam nav sakara ar sankcijām.

Ja mēs skatāmies vēsturiski, tad šeit mēs nekādā gadījumā nedrīkstam runāt par to, kā Nikuļcevas kundze savā debašu runā pateica, ka mēs nedrīkstam skatīties, kāds bija šis regulējums pirms un mums ir jāskata šīs normas. Patiesībā šis regulējums, kas bija pirms, tas bija tieši pieņemts tā iemesla dēļ, ka Ventspils brīvostas pārvalde un citas personas bija iekļautas sankciju sarakstā, kā rezultātā Ventspils osta bija pilnībā paralizēta. Un ja nebūtu bijuši pieņemti šie 2019. gada 12. decembra grozījumi, tad Ventspils osta nevarētu darboties, jo bija kā sankcionētām personām bija attiecīgi visi konti bloķēti. Tāpēc arī likumdevējs pieņēma likuma grozījumus... attiecīgi tajā skaitā arī paredzot akciju sabiedrības „Ventas osta” dibināšanu, lai būtu iespējama šīs ostas darbības nodrošināšana. Un šīs tiesas sēdes laikā Vītoliņa kungs arī norādīja uz to, ka nav bijis izvērtējums... akciju sabiedrības „Ventas osta” darbības izvērtējums un nav zināms, vai šī osta spēj sekmīgi darboties ar līdzekļiem, kas ir tās rīcībā un tā tālāk... Bet ja šis regulējums nebūtu bijis pieņemts tāds, kāds tas tika pieņemts, un „Ventas osta” nebūtu dibināta, tadā gadījumā Ventspils osta būtu paralizēta nevis tikai īsu brīdi, tas bija burtiski dažas dienas, dažas nedēļas... Ventspils osta būtu paralizēta ilgstoši.

Tas ir tas, ko es aicinu paturēt prātā uz šo lietu skatoties, jo savādāk mēs te runājam par labiem likumdošanas principiem, par pašvaldības principiem un tā tālāk...

Bet visa pamatā jau ir tas, lai būtu iespējams nodrošināt konkrētas ostas darbību ilgtermiņā un darboties visas valsts interesēs, nevis tikai vienas pašvaldības interesēs.

Paldies.

A. Laviņš.

Neilanda kungs, paldies jums par debašu runu.

Vaicāšu pieteikuma iesniedzējiem... vai izmantosiet replikas tiesības? Nikuļcevas kundze, vispirms jums...

I. Nikuļceva.

Jā, paldies.

Izmantošu.

A. Laviņš.

Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies.

Es būtībā replikā vēlos izteikt savu viedokli tikai par vienu no argumentiem, ko norādīja Saeimas pārstāvis, jo, manuprāt, par visu pārējo jau tiesas sēdē tika ļoti daudz diskutēts un ir skaidrs, ka viedokļi ir pretēji.

Un, proti, es vēlos izteikties par attiecībām starp centrālo varu un pašvaldībām un pašvaldību vietu publiskajā varā.

Es varu piekrist tiktāl, ka, manuprāt, tas ir būtisks jautājums, par kuru vismaz es Satversmes tiesas judikatūrā atbildi neatrodu uz šo te jautājumu.

Es vēlos vērst uzmanību uz to... nu, vismaz tas ir mans viedoklis, ka, ja mēs runājam par Satversmes 58. panta interpretāciju un to, cik lielā mērā valsts pārvalde ir padota Ministru kabinetam, tad, manuprāt, ir diezgan lielas pretrunas starp tiesību doktrīnu, ko reprezentēja arī Saeimas pārstāvja minētie Latvijas Republikas Satversmes komentāri un konkrēti par 58. pantu, no vienas puses un no otras puses Satversmes tiesas judikatūra.

Es atgādināšu, ka Satversmes tiesa ir vairākās lietās un sākot jau no 2006. gada 16. oktobra sprieduma lietā ar numuru 2006-05-01 un tas spriedums bija par Radio un televīzijas padomes vietu valsts pārvaldes sistēmā un pēc tam vēl vairākos spriedumos, piemēram, attiecībā uz Finanšu un kapitāla tirgus komisiju un Latvijas Banku ir norādījusi uz to, ka šis Satversmes pants pieļauj iestādes, kas nav padotas Ministru kabinetam. Un, manuprāt, tā doktrīna, kas ir pašlaik Latvijā administratīvās tiesībās, viņa īsti ignorē šos apsvērumus. Un, protams, ir ļoti būtiski, kāds būs Satversmes tiesas

secinājums tieši attiecībā uz pašvaldībām, kādas ir šīs attiecības starp centrālo un valsts varu.

Bet jebkurā gadījumā es nenoliedzu to, ka Latvija ir unitāra valsts un šādus apgalvojums pieteikuma iesniedzējs nav izteicis, un netiek noliegts tas, ka pašvaldību kompetenci un funkcijas un arī teritoriālo sadalījumu nosaka valsts vara... centrālā valsts vara. Bet tas, ka šos apstākļus nosaka centrālā valsts vara, nenozīmē, ka pēc tam, kad šie te apstākļi ir noteikti, centrālā vara var bez jebkādiem ierobežojumiem patvaļīgi, neņemot vērā ne pašvaldības, ne to iedzīvotāju intereses, iejaukties šajā kompetencē un šajās funkcijās. Vai, vēlreiz atgriežoties pie tā, ko arī jau uzsvēru debatēs, šī valsts iejaukšanās, protams, ir iespējama, bet tai ir jāatbilst samērīguma principam vai nu... var teikt arī... patvaļas aizlieguma principam.

Un, jā... visbeidzot es, protams, nepiekrītu tam, ka valsts ir izveidojusi pašvaldības. Protams, ka valsts ir noteikusi to juridisko ietvaru gan Satversmē, gan likumos, noteikusi to kompetenci un teritoriālo iedalījumu un funkcijas un par to strīda nav. Bet pašvaldības neveido valsts vara. Pašvaldību domes ievēl vietējie iedzīvotāji tiešās vēlēšanās. Un tas, manuprāt, arī ir tas apstāklis, kas ir jāņem vērā, nosakot pašvaldības vietu publisko iestāžu sistēmā, publiskajā varā.

Paldies. Tas ir tas, ko vēlējos norādīt replikā.

A. Laviņš.

Paldies.

Ventspils valstspilsētas pašvaldības pārstāvji... Vai izmantos replikas tiesības? Lūdzu!

J. Vītolis.

Protams. Jā.

Es runājot par tiem apstākļiem, ko minēja Saeimas pārstāvis... man ir vairākas replikas, jo arī tika pieminēti vairāki aspekti.

Runājot par to, ka it kā mēs neesam ievērojuši likumīgo kārtību, kas jau no 1994. gada bija jāievēro šajā te īpašumu pārvaldībā un īpašumu izmantošanā... Nē, mums bija skaidra un saprotama kārtība, ko paredzēja arī vēl atsevišķs līgums bez tā, kas jau ir normatīvajos aktos. Un šī kārtība paredzēja, ka viena puse, pašvaldība, savlaicīgi brīdina... Vispirms ar lēmumu nodod valdījumā tos īpašumus, kas vajadzīgi brīvostas pārvaldes funkciju veikšanai, un ja pašvaldībai ir vajadzīgs kāds no šiem īpašumiem savu autonomo funkciju izpildei, tad savlaicīgi pusgadu iepriekš brīdinot, tiek brīdināta brīvostas pārvalde un, ja tas ir iespējams, tad tas tiek izņemts no šī valdījuma. Ir skaidra un saprotama kārtība, kura pilnībā tika sagrauta ar mūsu apstrīdētajām normām, kuras stājās spēkā.

Otrs jautājums. Par anklāvu... to, ko teica Saeimas pārstāvis. Jā, šobrīd tik tiešām ostas robežas, kuras tika mainītas vairākkārt kopš 1994. gada, ir Pārventas dzīvojamais masīvs, kas ir centrā, tas ir kā sala Pārventas brīvostas teritorijā. Bet šis jaunais priekšlikums paredzēja jaunu šādu te „deķa” veidošanu... bet galvenais arguments, kādēļ mēs minējām par to un kādēļ līdz šim brīdim tad šīs izmaiņas nav izdarītas, bija cits, ko es jau minēju... ka bija jāaptaujā komersanti, vai viņu... Jo šis jaunais priekšlikums no brīvostas pārvaldes un no Satiksmes ministrijas paredzēja izslēgt virkni komersantus no brīvostas teritorijas, kuriem, iespējams, ir svarīgas brīvostas ekonomiskās zonas statusa nodokļa atlaides. Tā kā tas bija galvenais iemesls.

Bet es domāju, ka par to mēs vienosimies, jo ir pilnīgi skaidrs, ka mēs esam ieinteresēti, lai gan osta strādātu, gan arī pilsēta attīstītos.

Par dividendēm un par to, ka pašvaldībai tā ir ļoti lieliska iespēja. Nu, diemžēl, es teikšu tā, ka pašlaik mūsu rīcībā tikai pēc publiski pieejamās informācijas, un citas informācijas mums nav... jo mums nav iespēju iepazīties ar konkrētiem datiem, kā strādā Ventpils brīvostas pārvalde, tālāk kā strādās „Ventas osta”, lai no tā varētu izsecināt... ir tas, ka kravas regulāri samazinās, tas ir pirmkārt, un šī gada deviņu mēnešu rezultātu operatīvie dati, kas ir tagad publiski, par ko brīvosta arī mūs informēja par šiem kopējiem skaitļiem... parāda, ka pret iepriekšējo gadu kravu apgrozījuma samazinājums ir vēl par 20 procentiem un kopumā tas jau būs tikai puse no tā, kā tas bija tajā laikā, kad mēs bijām, teiksim, ostas pārvaldē. Protams, tur ir ģeopolitiskie iemesli. Bet mēs 25 gadu laikā veicām ostas ekonomisko restrukturizāciju, un, kā jau es minēju šajā tiesas sēdē, mūsu Ventpils brīvosta un pilsēta ir izveidojusies kā trešais lielākais rūpnieciskais centrs, bet brīvostas pārvalde šo darbu pārtrauca tajā ziņā, ka viņa atteicās no atbalstīta projekta jaunas rūpnieciskās ēkas būvniecības, centrālā finanšu un līguma aģentūra bija gatava slēgt šo līgumu, viņa atteicās. Un šo funkciju pārņēma pašvaldība. Tāda ir tā kārtība un tāda ir tā realitāte.

Brīvostas pārvalde gūst ieņēmumus no nomas tām ēkām... 12 ēkām, kas tika uzbūvētas tajā laikā, kad mēs bijām kopā pārvaldē. Mums ir jāsāk no nulles. Mums ir jāņem kredīti. Un tieši tādēļ bija šis jautājums par to, ka mēs piedāvājām... pie tam, ja runā par kvalitatīvu likumdošanu... Mūsu priekšlikums bija vienkāršs un skaidrs – paredzēt, ka pašvaldība var atsavināt sev piederošo zemi zem rūpnieciskajām ēkām, kas pieder komersantiem. Un pie tam mēs piedāvājām likuma tekstā iestrādāt, ka šos ieņēmumus var izmantot tikai un vienīgi brīvostas attīstībai, nevis kaut kādam citam, iespējams, aizdomīgam mērķim. Un aprēķini parādīja, ka mēs būtu ieņēmuši vairāk kā 2 miljonus par šo te... mums bija konkrētu komersantu iesniegumi, viņi bija gatavi šo zemi pirkt, par ko es jau minēju, lai apvienotu īpašumus un lai būtu nevis noma, bet īpašums. Un mums tas būtu jaunu rūpniecisko ēku būvniecībai.

A. Laviņš.

Vītoliņa kungs, jūs minējāt trīs aspektus. Turpiniet, lūdzu... Kādi vēl būs aspekti, kas minami būtu replikā? Lūdzu.

J. Vītoliņš.

Jā...nu, lūk... un es jau no šī procesa sākuma domāju, vai patiešām būs tā, ka neiztiksim bez sankcionētām personām. Un... jā... tas tik tiešām beidzot izskanēja šī procesa beigās un es vēlos pateikt: brīvostas pārvalde tika sankcionēta desmit dienas. Jā. Tam bija ļoti smagas sekas, jo kravu apgrozījums 2020. gadā pret 2019. gadu samazinājās tādā apjomā, kāds nebija Ventspils ostā bijis 52 gadus kopš tās ostas izveidošanas vēl padomju laikā. Un Tallinas un Klaipēdas ostā šis kravu apjoms neizmainījās, bet osta nebija slēgta, viņa pēc desmit dienām turpināja strādāt. „Ventas osta” tika izveidota tikai pēc tam. Un jaukt kaut kādā ziņā sankcionēto personu... kopš tā laika ir pagājuši vairāk kā trīs gadi. Ir mainīts likums, pie tam vairākkārtēji. Tieši tādēļ mēs runājam par kvalitatīvu likumdošanu, par šo procesu, kurā mēs gribējām aktīvi iesaistīties. Tika izveidota pagājušajā gadā politiskā darba grupa, kur bija no visām partijām... no Ventspils nebija neviens, pat neuzaicināja mūs tur piedalīties. Tā ir tā attieksme.

Un šeit runāt kaut ko par sankcijām... tam nav nekāda sakara. Mums sen bija iespēja visu šo sakārtot un panākt, lai likums ir kvalitatīvs un lai pašvaldība būtu pilnībā iesaistīta.

Par šo iesaistīšanos. Privātais komersants... vai jūs varat iedomāties, ka kāds privātais komersants bez izvērtējuma ieies kādā jaunā kapitālsabiedrībā... *new diligent* to sauc jā... tas ir īpašs process... kā mēs varam absolūti bez jebkādas informācijas tagad lemt... Mums ir vajadzīga šī informācija. Tas taču ir vienkārši un saprotami. Mums nav pašlaik ne stratēģija attīstīta šajā vidējā termiņā, ne arī skaidras ziņas, kas ir šobrīd „Ventas osta”... Un mēs zinām tikai to, ka tur ir desmit darbinieki. Pagājuši ir vairāk kā trīs gadi, izveidoja viņu kad... Tāds ir šis process. Tāda ir šī ostu reforma. Diemžēl. Es esmu 25 gadus bijis ostas pārvaldē, visus lēmumus mēs pieņemām pie viena galda 50 pret 50. Paritāte. Valsts un pašvaldība. Un par Ventspils ostas attīstības skaitļiem es jums te varētu stāstīt visu dienu... to jūs saprotat... Tā kā mēs esam par to, lai sadarbotos. Mums bija ļoti, es teiktu, produktīva sadarbība ar Satiksmes ministriju, mēs arī strādājām pie šī akcionāru līgumprojekta. Mums ir vēlme, bet mums jābūt elementārai informācijai, kas būs šī jaunā akciju sabiedrība, jo pagaidām ir tikai priekšnieki un grāmatveži... viņa ir principā fikcija... viņa vēl nav uzsākusi reāli strādāt...

Nu, tāda ir šī realitāte. Tā kā... Bet es ļoti ceru, ka ar attiecīgajām izmaiņām likumdošanā mēs varētu atgriezties pārvaldībā, jo šis laiks ir ļoti būtisks. Mums ir jāstrādā, lai atgūtu savu vietu, jo Latvijas ostas, atšķirībā no pārējām... mēs vienmēr

esam bijuši labāki gan par Lietuvu, gan par Igauniju. Diez vai vajadzētu pienākt brīdim, ka tas tā vairs nebūtu.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvji ir izteikuši savas replikas.

Saeimas pārstāvim... Vai būs atbildes replikas? Lūdzu.

R. Neilands.

Jā, man būs atbildes replika uz Vītoliņa kunga vienu argumentu par šīm sankcijām.

Tas, ko es vēlos norādīt, ir tas, ka, jā, šīs sankcijas bija spēkā desmit dienas... tik tiešām, bet tas bija spēkā tā iemesla dēļ, ka Ministru kabinets un Saeima nekavējoties rīkojās. Attiecīgi 9. decembrī 2019. gadā bija šīs sankcijas īstenotas, un jau 2019. gada 18. decembrī tika pieņemts likums, kas stājās spēkā 20. decembrī. Un šis likums tieši arī paredzēja to, ka ostas pārvaldību veic Ministru kabineta izveidota kapitālsabiedrība, kura arī tika izveidota tieši decembra beigās. Ja neklūdus, tad 27. decembrī.

Paldies. Tā bija mana atbildes replika.

A. Laviņš.

Paldies.

Cienījamie lietas dalībnieki! Satversmes tiesa jūs ir uzklusījusi. Tagad atliek informēt jūs par tiesas sēdi, kas būs organizēta tiesas sprieduma pasludināšanai, vai, pareizāk teikt - tiesas nolēmuma pasludināšanai.

Un šī tiesas sēde būs 9. novembrī pulksten 10.00 šajā telpā.

Paldies. Tiesas sēdi pasludinu pa slēgtu.

Tiesas sēdes sekretāre

Laura Stutāne

Stenogrāfiste

Mārīte Ceļmalniece